

บทที่ ๔

การจัดระเบียบราชการของกระทรวงการต่างประเทศ ในปัจจุบัน

ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖ อันเป็นคัมภีร์กฎหมายที่กำหนดอำนาจและหน้าที่การบริหารราชการแผ่นดินที่ใช้อยู่ในขณะนี้ กระทรวงการต่างประเทศมีฐานะ เป็นกระทรวงหนึ่งในบรรดา ๑๓ กระทรวง และทบวงการ เมืองที่มีฐานะเป็นกระทรวง กระทรวงการต่างประเทศแบ่งส่วนราชการออกเป็น (๑) สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี (๒) สำนักงานปลัดกระทรวง (๓) กรมการเมือง (๔) กรมพิธีการทูต (๕) กรมเศรษฐกิจ (๖) กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย (๗) กรมสารนิเทศ (๘) กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่างประเทศ^๒

การแบ่งส่วนราชการของกระทรวงการต่างประเทศตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังคงรักษารูปแบบของการแบ่งส่วนราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๓ ส่วนการจัดวางระเบียบราชการ เกี่ยวกับการแบ่งแยกหน่วยงาน และกรมในกระทรวงการต่างประเทศในปัจจุบันนั้น ยังคงเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ แยกหน่วยงานที่แยกย่อยไปจากกองนั้น มิได้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาอย่างที่เป็นมาแต่ก่อนบางสมัย แต่มีการแบ่งแยกภายในในทางปฏิบัติ เพราะงานในกองหนึ่ง ๆ และแม้ระหว่างกรม หรือสำนักงานในกระทรวงการต่างประเทศมีลักษณะที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิด การที่จะกำหนดเป็นหน้าที่ตายตัวในระดับย่อยลงไปถึงแผนกนั้น ในขณะนี้ยังไม่เป็นการสะดวกและเหมาะสม

^๑ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖ หมวด ๔ มาตรา ๑

^๒ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖ มาตรา ๑๑

^๓ การต่างประเทศ, กระทรวง, ประวัติและระบบงานของกระทรวงการต่างประเทศ (โรงพิมพ์พระจันทร์, ท่าพระจันทร์, พระนคร, ๒๕๐๖) หน้า ๓๓

ในการพิจารณาถึงระบบงานของกระทรวงนี้ในปัจจุบัน จะได้พิจารณาถึงบทบาท และหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศส่วนหนึ่ง ของราชการส่วนกลางของ กระทรวงการต่างประเทศส่วนหนึ่ง และของส่วนราชการในต่างประเทศอีกส่วนหนึ่ง

๔.๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกระทรวง การต่างประเทศ มีอำนาจและความรับผิดชอบใน ๓ ด้าน คือ อำนาจและความรับผิดชอบ ด้านการ เมืองภายใน อำนาจและหน้าที่ตามประเพณีระหว่างประเทศ กับอำนาจและความรับผิดชอบในฐานะหัวหน้าส่วนราชการในสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ และมีรัฐมนตรีช่วย ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการฯ ตาม ที่ได้รับมอบหมาย และเป็นผู้รักษาราชการแทนในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการฯ ไม่อาจปฏิบัติราชการได้

๔.๑.๑ ในด้านการเมืองภายใน โดยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่าง- ประเทศเป็นสมาชิกในคณะรัฐบาล จึงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในหน้าที่ของตน และรับผิดชอบต่อว ฒันกับคณะรัฐมนตรีทั้งคณะต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศมีอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติตามนโยบายและบริหารราชการด้านต่าง ประเทศในนามของรัฐบาล และเนื่องจากกิจการด้านต่างประเทศเป็น เรื่องที่มีความสำคัญต่อ ประเทศชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจึงต้องติดต่อและรายงานเรื่องราวให้ นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลทราบหรือพิจารณา ในบางครั้งอาจจะต้องหารือกับรัฐบาล ทั้งคณะ เพราะการวินิจฉัยหรือกำหนดนโยบายในบางเรื่องจะต้องได้รับการพิจารณาทั้งในข้อเท็จ- จริงและนโยบายจากหลายด้าน ในกรณีที่มีการซักถามในสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภาในเรื่องที่ เกี่ยวกับกิจการต่างประเทศ โดยปกติก็เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

๕ ตีความตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา

๕ การต่างประเทศ, กระทรวง, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕

๖ ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒

๗ ตีความตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา ๖๖ และ ๖๗

๘ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๖๖

ที่จะเป็นผู้คอยชี้แจง นอกจากนี้ในการบริหารนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้มีอำนาจที่จะเลือกวิธีการปฏิบัติตามนโยบายโดยวิธีการและเครื่องมือที่เห็นว่าจะได้ผลที่สุด เลือกใช้กรรมในการติดต่อและคบค้า เลือกโอกาสที่จะแถลงหรือคำเป็นการและเลือกพิจารณาว่าสิ่งใด เรื่องใด ควรจะแถลงให้ประชาชนหรือต่างประเทศทราบในลักษณะใด หรือควรจะยกเว้นในเรื่องใดที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ในบางโอกาสรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาจให้สัมภาษณ์ต่อผู้แทนหนังสือพิมพ์ เพื่อแถลงให้ทราบถึงกิจการและนโยบายในเรื่องที่มีความสำคัญ ๆ ด้วยตนเอง หรือผ่านทางหน่วยงานและเจ้าหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายก็ได้ในเมื่อเห็นว่าจะให้ประโยชน์ต่อชาติและประชาชน นอกจากนี้ในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในปัญหาระหว่างประเทศ เรื่องต่าง ๆ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติตามนโยบายและทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรต่างประเทศในด้านต่าง ๆ ย่อมมีส่วนสำคัญในการแสดงแนวทางนโยบายให้รัฐบาลพิจารณาวินิจฉัย

๔.๑.๒ ในด้านกิจการระหว่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นตัวแทนและปากเสียงโดยตรงของรัฐบาลในการติดต่อกับต่างประเทศ การเจรจาและคำกล่าวใด ๆ ของรัฐมนตรีถือว่าเป็นการกระทำในนามของรัฐบาล และผู้แทนของต่างประเทศที่จะติดต่อกับรัฐบาลในเรื่องราชการต่างประเทศ โดยหลักการก็ต้องติดต่อกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เว้นแต่ในกิจการที่เป็นเรื่องเทคนิค หรือเป็นงานประจำเฉพาะเรื่อง ซึ่งรัฐบาลหรือรัฐมนตรีเองมอบหมายให้เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศหรือข้าราชการในสังกัดกระทรวงอื่นเป็นผู้ดำเนินการแทน อย่างไรก็ตามกรณีที่เป็นการยกเว้นนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็ได้รับการปรึกษาหารือ หรือได้รับทราบถึงความเป็นไปของกิจการนั้น ๆ เพราะงานในค้ำต่างประเทศทุกเรื่องย่อมมีความเกี่ยวข้องและมีผลเกี่ยวข้องกันและกัน นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศโดยปกติเป็นผู้ลงนามในสนธิสัญญา หรือข้อตกลงกับนานาประเทศในฐานะเป็นผู้แทนของรัฐบาล และเป็นผู้แทนหรือหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในการประชุมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการประชุมสำคัญ ๆ ที่มีลักษณะหรือผลที่เกี่ยวข้องทางการเมือง

๔.๑.๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการส่วนกลาง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการในกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานอนุกรรมการข้าราชการพลเรือนสามัญประจำกระทรวง (อ.ก.พ. กระทรวง) ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ในการปฏิบัติราชการปกติ หนังสือราชการ เรื่องสำคัญที่ต้องรายงานต่อรัฐบาล หรือติดต่อกับผู้แทนทางการทูตของต่างประเทศประจำประเทศไทย รัฐมนตรีอาจลงนามหรือไม่ก็จะต้องรายงานให้รัฐมนตรีทราบ

รัฐมนตรีมีเลขานุการรัฐมนตรีซึ่งเป็นตำแหน่งทางการเมือง และอาจจะมีผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งทางการเมือง เช่นเดียวกัน กับข้าราชการตามจำนวนที่จำเป็น และเหมาะสมช่วยปฏิบัติงาน เลขานุการและตุลาการของรัฐมนตรี โดยมีสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรีเป็นที่ทำงาน

๔.๒ ราชการส่วนกลาง

ราชการส่วนกลางของกระทรวงการต่างประเทศ เป็นงานในหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวง และกรมกองต่าง ๆ ในกระทรวง โดยมีการแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

๔.๒.๑ สำนักงานปลัดกระทรวง จัดแบ่งหน้าที่ออกเป็น กองกลาง กองการกงสุล กองคลัง กองโทรเลข กองพัสดุและรักษาสถานที่ กองบรรณสาร และกองราชการในต่างประเทศและส่วนราชการในต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมีปลัดกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง และนอกจากนี้ปลัดกระทรวงยังเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการประจำของกระทรวงรองจากรัฐมนตรี และรับผิดชอบควบคุมราชการประจำในกระทรวง และยังมีรองปลัดกระทรวงทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสั่งราชการแทนปลัดกระทรวงอีก ๑ ท่าน ในสำนักงานปลัดกระทรวง นอกจากมีตำแหน่งปลัดกระทรวงและรองปลัดกระทรวงแล้ว ยังมีตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำกระทรวง เลขานุการเอก เลขานุการโท และอื่น ๆ

๔ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๔๘๕, มาตรา ๑๖

ก. กองกลาง แบ่งหน้าที่ออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ คือ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายฝึกอบรม ฝ่ายรับส่ง ฝ่ายศึกษาและดูงานในต่างประเทศ ฝ่ายสารบรรณ^{๑๐}

๑. ฝ่ายบุคคล มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน กฎ ก.พ. ระเบียบคำสั่งต่าง ๆ อันเกี่ยวกับข้าราชการ การจัดอัตรากำลัง บรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือนข้าราชการ การลงโทษข้าราชการ ดำเนินการเกี่ยวกับการขอพระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์ให้ข้าราชการไทย ทำหน้าที่ทะเบียนประวัติ และ ก.พ. ๙ ของข้าราชการ เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการคัดเลือก สอบคัดเลือก และสอบแข่งขันวิชาข้าราชการพลเรือน เป็นผู้รักษาระเบียบการลาของข้าราชการ สมุดเวลาทำงาน การพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการ การร้องทุกข์ กล่าวโทษข้าราชการ การทำหนังสือรับรองและทำบัตรประจำตัวข้าราชการ

๒. ฝ่ายการศึกษาและฝึกอบรม ทำหน้าที่ฝึกอบรมข้าราชการของกระทรวงการต่างประเทศ

๓. ฝ่ายรับส่ง มีหน้าที่รับหนังสือ เอกสารทางราชการ และจ่ายให้เจ้าหน้าที่สารบรรณดำเนินการต่อไป การจัดส่งหนังสือและโทรเลขราชการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การควบคุมทะเบียนหนังสือเข้าและออกของกระทรวง และการควบคุมและจัดส่งถุงแม่ผู้

๔. ฝ่ายศึกษาและดูงานในต่างประเทศ มีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมการลาไปศึกษาและดูงานในต่างประเทศของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ และดูแลการศึกษา นักเรียนทุนกระทรวงการต่างประเทศ การสั่งการ เรื่องที่เกี่ยวกับนักเรียนไทยในต่างประเทศ การติดต่อสำนักงาน ก.พ. และกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนและการดูงานของข้าราชการในต่างประเทศ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งจ่ายเงินของนักเรียนไทยในต่างประเทศทั้งหมด ดำเนินงานเกี่ยวกับแผนการศึกษาที่ต่างประเทศให้แก่คนไทยและปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ

^{๑๐} คำสั่งของกระทรวงการต่างประเทศ ที่ ๒๘/๒๕๐๓ เรื่อง กำหนดหน้าที่ส่วนราชการในกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๐๓

๕. ฝ่ายสารบรรณ รับผิดชอบจากเจ้าหน้าที่รับส่ง และจ่ายให้แก่กรมกอง เจ้าหน้าที่ดำเนินการ การวางระเบียบปฏิบัติ รักษาระเบียบคำสั่งและนโยบายที่ต้องถือเป็นแนวการปฏิบัติ และปฏิบัติงานที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของกรมกองใดในกระทรวง คำเนินงานสารบรรณของกระทรวง เช่น การพิมพ์หนังสือ คัดสำเนาเอกสารต่าง ๆ ของกระทรวง การพิมพ์โรเนียว และการถ่ายเอกสาร ทำสำเนาใช้ในราชการ ควบคุมคำเนินการ เกี่ยวกับการจัดและสำเนาเรื่อง เก็บเข้าแฟ้มหนังสือราชการของกระทรวง

๖. กองการกงสุล มีหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. ควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามข้อบังคับการกงสุล และตามคำสั่งซึ่งกระทรวงการต่างประเทศตราไว้

๒. ปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาสีทธิและให้ความคุ้มกันแก่กงสุลในเมื่อมีกรณีเกิดขึ้น

๓. ตราข้อบังคับการ เรียกเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมการออกหนังสือเดินทาง ค่าธรรมเนียมหนังสือแสดงสัญชาติ ค่าธรรมเนียมการหาพินัยกรรม ค่าธรรมเนียมการออก Certificate of Origin ค่าธรรมเนียมการนิติกรณ์ ค่าธรรมเนียมการออกใบรับรองสัญชาติของเรือให้ชั่วคราว หากจะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขก็พิจารณาออกประกาศเป็นข้อบังคับขึ้น โดยร่วมมือกับกระทรวงการคลัง เพราะเป็นรายได้ของแผ่นดิน

๔. งานสัญชาติ เรื่องสัญชาตินี้ได้แก่เครื่องผูกพันทางกฎหมายและการ เมื่อซึ่งผูกมัดบุคคลเข้ากับรัฐ มีพระราชบัญญัติสัญชาติออกเป็นกฎหมายแสดงว่า บุคคลจำพวกใดควรเข้าในลักษณะอันหนึ่งนับได้ว่าเป็นคนไทยได้ แต่การวินิจฉัยสัญชาติของบุคคลนั้นจะดูเพียงพระราชบัญญัติสัญชาติอย่างเดียวเสมอไปหาได้ไม่ จะต้องพิจารณาถึงความตกลงที่ได้ทำไว้กับต่างประเทศในเรื่องนี้ด้วย หากความในข้อตกลงระหว่างประเทศเกิดขัดกับกฎหมายภายในขึ้น กระทรวงการต่างประเทศก็ต้องพิจารณาเรื่องความตกลงระหว่างประเทศเป็นสำคัญ เพราะกรณีเช่นนี้ประเทศจะปัดความรับผิดชอบหาได้ไม่ หากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็อาจจะต้องมีความรับผิดชอบระหว่างประเทศได้ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างคนชาติกับรัฐบาลของเราเองอาจเป็นเรื่องหนึ่งต่างหากก็ได้ สำหรับ

ประเทศไทยที่ไม่ทำความตกลงกันก็พึงพิจารณาตามกฎหมายสัญชาติของประเทศนั้นกับประเทศของเราในเมื่อมีปัญหา หากขัดกันก็พิจารณาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๔๘๑

การที่ประเทศไทยจะถือหลักการในเรื่องสัญชาติเคร่งครัดเพียงใด ย่อมสุดแล้วแต่นโยบายของประเทศนั้น ๆ ซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพพลเมืองและจำนวนคนต่างด้าวในประเทศไทยของตน โดยตราพระราชบัญญัติสัญชาติขึ้นเป็นบทบังคับ

ในขณะที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสัญชาติ ฉะนั้น เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับสัญชาติขึ้น วิธีปฏิบัติก็คือกระทรวงการต่างประเทศส่งไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณา แต่ถ้าปัญหานั้นคาบเกี่ยวกับความตกลงกับต่างประเทศ จะต้องทำความเห็นประกอบไปด้วย หรือให้ขอหารือแก่กระทรวงมหาดไทยในเมื่อถึงปัญหาตามมา หรือตอบชี้แจงแก่สถานทูต สถานกงสุลในเมื่อเขาสอบถามมา

๕. งานนิติกรณ์ เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับนิติกรณ์ คือ รับรองเอกสาร ลายมือชื่อ และดวงตรา บัณฑิตรับรองเอกสารหรือแปล และรับรองคำแปลเอกสาร เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับมรดกของคนไทยในต่างประเทศ เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาล การส่งประเด็นไปสืบพยานในศาลต่างประเทศ การรับประกาศของศาลต่างประเทศมา มอบให้เจ้าหน้าที่ การส่งหมายศาลและกิจการอันเกี่ยวกับคดีล้มละลาย การรักษายลประโยชน์คนชาติไทยในต่างประเทศ การส่งคนชาติไทยกลับประเทศ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการเนรเทศ

๖. งานหนังสือเดินทาง ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการออกหนังสือเดินทางทั้งประเภทธรรมดา ประเภทราชการ และประเภทการทูตให้แก่คนไทยที่จะเดินทางไปต่างประเทศ และออกหนังสือแสดงสัญชาติให้แก่คนต่างประเทศที่ไม่มีตัวแทนทางการทูตและกงสุลในประเทศที่ประสงค์จะเดินทางออกไปจากประเทศไทย อำนวยความสะดวกและจัดการในเรื่องการตรวจลงตราหนังสือเดินทางให้แก่ข้าราชการไทยที่จะเดินทางไปราชการในต่างประเทศ ทำการ

๑๑ ประสิทธิ์ นรินทรานุกร ๗ อรุณยา, "คำบรรยายเกี่ยวกับหน้าที่กองการกงสุล
ตรากรมฯ, ปีที่ ๘ ฉบับที่ระลึก ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๑ หน้า ๔๑

ตรวจลงตราให้แก่คนต่างดาวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งประสงค์จะเดินทางไปต่างประเทศหรือท้องถิ่นที่ไม่มีตัวแทนทางการทูตหรือกงสุลไทยตั้งอยู่ ติดต่อกับกระทรวงมหาดไทยในเรื่องที่สถานทูตหรือสถานกงสุลในต่างประเทศขอรับมาเกี่ยวกับการที่คนชาติของเขาเดินทางเข้ามาหรือขอยืดเวลาออกไปอีก และตรวจสอบรายงานการออกหนังสือเดินทางและการตรวจลงตราที่สถานทูตและสถานกงสุลไทยได้ปฏิบัติไป

ค. กองคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้คือ

๑. งานฝ่ายการเงิน เขียนและวางฎีกาเงินเดือนข้าราชการในกระทรวงและเงินบำนาญของข้าราชการบำนาญ จัดทำงบประมาณรายรับประจำปีของกระทรวง ทำบัญชีถือจ่าย กำหนดอัตราเงินเดือนประจำปี เปิดเครดิตเงินเดือน เงินเพิ่มพิเศษ หรือเงินค่ารักษาการแทนทูต จำนวนเงินคร่าต่างประเทศที่จะต้องจ่ายทางต่างประเทศประจำปีตามงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ พิจารณาคำร้องขอรับพระราชทานบำนาญ บำเหน็จ การคำนวณภาษีรายได้

๒. งานบัญชี รักษานบัญชีและใบสำคัญ ปฏิบัติการบัญชีตามระเบียบคลัง และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ลงบัญชีประจำวัน ลงบัญชีรองจ่ายเงินลด แยกประเภทรับและส่งเงิน ผลประโยชน์ วางระเบียบการบัญชีและการจ่ายเงินค่าใช้สอยของสถานทูต สถานกงสุล เพื่อประโยชน์แก่การทำงบประมาณประจำปีและควบคุม เงินงบประมาณค่าใช้สอยและการจรของกระทรวง

๓. งานงบประมาณ ตรวจสอบงบเดือนของสถานทูต สถานกงสุล และเดือนเมื่อส่งมาล่าช้า ได้ตอบเรื่องเกี่ยวกับการหักหัวงในรายการจ่ายของสถานทูต สถานกงสุล กับคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกระทรวงการคลัง หักหัวงเรียกเงินคืนที่สถานทูตและสถานกงสุลใช้จ่ายผิดระเบียบ และรวบรวมใบสำคัญต่าง ๆ ของกระทรวง เพื่อทำงบเดือนส่งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ง. กองโทร เลข ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. งานประมวลโทร เลข คือ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการถอดและเข้ารหัสโทรเลข รักษาทะเบียนโทร เลขเข้าและออก คัดสำเนาโทร เลขเข้าและออก จ่ายให้กรมกองเจ้าของ

และกรมกองที่เกี่ยวข้อง เป็นเจ้าหน้าที่เสนอโทร เลขเข้าและออกให้รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง และหัวหน้าส่วนราชการทุกกรมกอง ดัดต่อกันไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโทร เลขเข้าและออก เก็บรักษาโทร เลขเข้าและออก

๒. งานรหัส คือ การรักษาสมูทประมวลโทร เลขของกระทรวง รักษาการโทร เลขของกระทรวง การศึกษาค้นคว้าและประดิษฐ์รหัสใหม่สำหรับเปลี่ยนไข้อยู่เสมอ เพื่อป้องกันการรั่วไหลของข้อความในโทร เลข พร้อมทั้งคอยติดตามสลับครั้งทั้งวิวัฒนาการทางคำนวณประมวลและรหัส เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นประโยชน์แก่ราชการ โทร เลขของกระทรวง รวบรวมคำวลีและประโยคที่ใช้เสมอ ๆ แต่ยังไม่ใช้ในประมวลโทร เลขทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อจัดทำคำเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการประหยัดเงินค่าส่งโทร เลข และการจัดทำประมวลโทร เลขครั้งต่อไป เขารหัสและถอดรหัสโทร เลข "ลับ" หรือ "ลับมาก" ที่รัฐมนตรี หรือปลัดกระทรวงมอบหมายให้ปฏิบัติเป็นพิเศษ

๓. กองบรรณสาร หัวหน้าที่สังกัดต่อไปคือ

๑. งานเก็บหนังสือสำคัญ ได้แก่ การรักษาแฟ้มและเอกสารต่าง ๆ ที่กรมกองในกระทรวงส่งมา เก็บจัดทำสารบรรณหรือดัชนี ทำบัญชีเรื่องต่าง ๆ ให้ค้นง่ายและสะดวกแก่การที่จะหยิบยืมไปใช้ในราชการกองอื่น ๆ รวบรวมข้อนโยบายของรัฐบาลและปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารประเทศและสถิติต่าง ๆ จัดทำบันทึกเรื่องราวที่กรมกองต่าง ๆ ต้องการทราบ รวบรวมแผนที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับดินแดนอาณาเขตของประเทศไทย และค้นคว้าหาเรื่องอ้างอิงที่เป็นหลักฐานในการเจร จากับต่างประเทศ

๒. งานห้องสมุด ค่าเนื้องานห้องสมุดของกระทรวง รวบรวมหนังสือสารคดี และนิตยสารต่าง ๆ จัดทำเป็นหมวดหมู่ พิจารณาจัดซื้อหนังสือที่เป็นประโยชน์ในราชการกระทรวง การต่างประเทศ รวบรวมหนังสือ เอกสารที่ใช้อ้างอิงในทางราชการ ราชกิจจานุเบกษาและกฎหมายต่าง ๆ รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับห้องสมุดนานาชาติ

๔. กองพัสดุและรักษาสถานที่ หัวหน้าที่สังกัดต่อไปคือ

๑. งานพัสดุ คือ ทำบัญชีพัสดุและรักษาครุภัณฑ์ จัดหาเครื่องใช้ในราชการ

ควบคุมและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลี้ยงรับรองของกระทรวง ซ่อมเครื่องใช้ครุภัณฑ์ต่าง ๆ และควบคุมดูแลรักษารถยนต์ของกระทรวง

๒. งานรักษาสถานที่ คือ ดูแลรักษาและซ่อมแซมสถานที่ราชการของกระทรวง และตกแต่งสถานที่เวลาปฏิบัติงาน การรักษาความสะอาดสถานที่ราชการ ตรวจตราสิ่งบกพร่องต่าง ๆ เพื่อรับจัดซ่อมแซมแก้ไขให้อยู่ในสภาพดี ควบคุมและบังคับบัญชาภารโรง ลานงาน และยาม

ข. กองราชการในต่างประเทศ ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. ดำเนินการติดต่อกับสถานทูตและสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกและติดตามข้อเสนอและคำขอต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสถานทูต สถานกงสุลนั้น ๆ ให้ได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้า

๒. พิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินงานของสถานทูต สถานกงสุลนั้น ๆ ให้หมดสิ้นไป และให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นผลดียิ่งขึ้น

๓. ส่วนราชการในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่สถานทูต สถานกงสุล และคณะผู้แทนประจำในต่างประเทศ^{๑๒}

๔.๒.๒ กรมการเมือง แบ่งแยกหน้าที่ออกเป็นกองต่าง ๆ คือ กองยุโรปและอเมริกา กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองเอเชียใต้ตะวันออกไกลและไกลและแอฟริกา

ก. กองยุโรปและอเมริกา ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. ดำเนินการไปตามนโยบายของรัฐบาล ในอันที่จะพึงปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการ เมืองและทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและอเมริกา

๒. ติดตามและบันทึกความเคลื่อนไหวทางการ เมือง ซึ่งได้รับรายงานจากสถานทูตไทยในต่างประเทศคานยุโรปและอเมริกา แล้วสรุปเหตุการณ์รายงานรัฐบาลและ

^{๑๒} คำสั่งของกระทรวงการต่างประเทศ ที่ ๖๔/๒๕๐๓ เรื่อง กำหนดหน้าที่ส่วนราชการในกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๐๓

ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะไต่พิจารณาสิทธิวิเคราะหฺ์และวิจัย

๓. สรุปรวบรวมรายงานการ เมืองที่ได้รับจากผู้แทนไทยในต่างประเทศ และแห่งอื่น ๆ เกี่ยวกับความคลี่คลายทางการ เมือง

๔. คำเนิการและพิจารณาแ่งการ เมืองในการ เปิดความสัมพันธ์ใน และทางการทูต รวมทั้งกงสุลในภาคพื้นยุโรปและอเมริกา

๕. แจ้งความ เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงทางการทูตให้แก่บรรดาผู้แทน ในต่างประเทศทราบ

๖. คำเนิการในเรื่องต่าง ๆ ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการ เมือง

ข. กองอาเซียตะวันออกเฉียงใต้ หน้าที่ของกองนี้ก็เช่นเดียวกับกองยุโรป และอเมริกา แต่เป็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียตะวันออกเฉียงใต้

ค. กองอาเซียใต้ตะวันออกไกลและไกลและอาฟริกา หน้าที่ของกองนี้เ็นเช่นเดียวกับของกองที่กล่าวมาแล้ว แต่ไปนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียใต้ตะวันออกไกลและไกลและอาฟริกา

๔.๒.๓ กรมพิธีการทูต แบ่งหน้าที่ออกเป็นกองต่าง ๆ ได้แก่ กองแบบพิธี กอง รับรอง และกองเอกสิทธิการทูต

ก. กองแบบพิธี ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. งานสารบรรณ ทำหน้าที่สารบรรณ รักษาระเบียบ คำสั่ง และ นโยบายของกระทรวง และรัฐบาล ซึ่งกรมจะต้องถือเป็นแนวทางปฏิบัติ คู่มือปฏิบัติงาน คำสั่ง หนังสือเข้าและออกของกรม น้คหมายให้บุคคลในคณะทูต และบุคคลสำคัญชาวต่างประเทศพบกับ ท่านนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และปลัดกระทรวง ปฏิบัติงานที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของกองใดในกรมนี้

๒. งานแบบพิธี ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแต่งตั้ง การถอดถอนทูตและ กงสุลทั้งของไทยและต่างประเทศ การแต่งตั้งทูตฝ่ายทหารบก เรือ อากาศ และฝ่ายอื่นของไทย และต่างประเทศ ร่างสุนทรพจน์ สาส์น และโทร เลข แสดงอหฺยาศัยไมตรีในโอกาสต่าง ๆ ปฏิบัติ

งานเกี่ยวกับพระราชสาส์น พระราชสาส์นมอบอำนาจเต็ม สัญญาบัตร คราค้างและอนุมัติบัตร ปฏิบัติงานในเรื่องที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และรัฐพิธีต่าง ๆ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างประเทศให้แก่คนไทย การจัดทำบัตรอาวุโสคณะทูตานุทูตและกงสุลต่างประเทศ จัดทำบัญชีรายนามคณะทูตานุทูตและผู้แทนฝ่ายกงสุล ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเครื่องแบบและการแต่งกายของบุคคลในคณะทูตและกงสุลต่างประเทศ

ข. กองรับรอง ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. งานอำนวยความสะดวก คือ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือคณะทูตต่างประเทศที่จะ เยี่ยมประเทศไทย ช่วยเหลือกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องในการจัดวางกำหนดการรับรอง การเลี้ยง อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือคณะทูตไทยที่ไปเยือนต่างประเทศ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือคณะทูตานุทูตและผู้แทนฝ่ายกงสุลต่างประเทศ ข้าราชการรองการสหประชาชาติ และทบวงการชำนัญพิเศษ อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ และการรับรองคณะผู้แทนประเทศต่าง ๆ ที่มาประชุมระหว่างประเทศในกรุงเทพฯ อำนวยความสะดวกแก่เรือรบต่างประเทศที่จะมาเยือนประเทศไทย

๒. งานต้อนรับ รับรองแขกเกียรติยศของประเทศ ได้แก่การ เชิญเป็นทางการ ของประมุขรัฐต่างประเทศ การ เชิญเป็นทางราชการของบุคคลสำคัญของต่างประเทศ การ เชิญเป็นทางสังคมของบุคคลสำคัญของต่างประเทศ เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพิธีเลี้ยงรับรอง ทั้งที่กระทรวงการต่างประเทศและที่ทำเนียบรัฐบาล การต้อนรับคณะผู้แทนฝ่ายกงสุลต่างประเทศในงานต่าง ๆ

ค. กองเอกสิทธิ์การทูต มีหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. งานเอกสิทธิ์ คือ คำ เนินการยกเว้นภาษีศุลกากร ความหลักเอกสิทธิ์ทางการทูต และหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน พิจารณาปัญหาการยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ความคุ้มครองน่านดินน่านน้ำของทูตเข้ามาในราชอาณาจักร ตลอดจนคำ เนินการกำหนดน่านน้ำของทูต การออกแผ่นป้ายขรรคมคาโดยยกเว้นค่าธรรมเนียม กำหนดน่านน้ำของทูต คำ เนินการ เกี่ยวกับอากรน่านน้ำของทูต อำนวยความสะดวกและยกเว้นภาษีสิ่งของต่าง ๆ

ดำเนินการขอใบอนุญาตต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำสิ่งของและอุปกรณ์ที่ต้องมีใบอนุญาตหรือจดทะเบียน เข้าและส่งออก

๖. งานคุ้มกัน คือ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้ความอารักขาและความปลอดภัยแก่ที่ทำการสถานทูต สถานกงสุล สำนักงานสหประชาชาติ ฯลฯ และบ้านพักของเอกอัครราชทูต อัครราชทูต ตลอดจนบุคคลในคณะทูต การให้ความคุ้มกันจากกระบวนการพิจารณาทางอาญา และทางแพ่งแก่บุคคลผู้มีเอกสิทธิ์ทางการทูต การออกบัตรประจำตัวให้แก่บุคคลสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ฝ่ายการทูต และคนงานประจำสถานทูตและสำนักงานของสหประชาชาติ ฯลฯ การออกใบอนุญาตชั่วคราว ใบอนุญาตนำเข้าและจดทะเบียนอาวุธปืนและกระสุนปืน การค้าอาวุธปืนสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว สำหรับคนงานและลูกจ้างประจำสถานทูตและสำนักงานสหประชาชาติ

๔.๒.๔ กรมเศรษฐกิจ แบ่งหน้าที่ราชการ เป็น กองสนเทศเศรษฐกิจและการค้า กองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และสำนักงานเลขาธิการอาสา-เอเชียแห่งชาติ (ไทย)

ก. กองสนเทศเศรษฐกิจและการค้า หน้าที่ที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. ติดต่อรวบรวมรายงานจากสถานทูต สถานกงสุลในต่างประเทศ เพื่อทราบความเคลื่อนไหวทางการค้า และพิจารณารายงานในหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องพร้อม เพื่อเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และดำเนินการให้เหมาะสมกับภาวะการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

๒. ดำเนินการเกี่ยวกับการสั่งซื้อของของกระทรวง ทบวง กรม และองค์การรัฐบาลทั้งหมด ตลอดจนแจ้งส่งจ่ายเงินเพื่อลดงานทูต สถานกงสุล ดำเนินการเกี่ยวกับงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศ

๓. โต้ตอบและติดต่อเพื่อประโยชน์ในการจำหน่าย และหาค่าราคาสินค้าของไทยในต่างประเทศ และพิจารณาตลาดการค้าระหว่างประเทศ

๔. มีหน้าที่เกี่ยวกับสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ เช่น ข้าว ถั่ว ถั่วฝักยาว ฯลฯ

๕. พิจารณาเกี่ยวกับความตกลงทางการค้า และภาษีศุลกากรระหว่างประเทศ

๖. รวบรวมเอกสาร เกี่ยวกับการตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ และสถิติต่าง ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาและศึกษาเกี่ยวกับการค้า

๗. กองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

๑. คำเนิณการ เกี่ยวกับการ เศรษฐกิจขององค์การต่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ ความตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรและการค้า องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ องค์การการบินพลเรือน การคมนาคมและการขนส่ง องค์การอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม และคณะกรรมการเศรษฐกิจสำหรับเอเชียและตะวันออกไกล ฯลฯ

๒. ศึกษาพิจารณาและคำเนิณการที่จำเป็น เกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยราชการต่าง ๆ ของไทย

๓. สำนักงานเลขาธิการอาสา-เอเชียแห่งประเทศไทย ความจริงหน่วยงานนี้ได้ปรากฏอยู่ในพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการในกระทรวงการต่างประเทศ แต่หลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สมาคมอาสา) อันมีสมาชิกเริ่มแรกประกอบด้วยประเทศไทย สหพันธ์มาเลเซีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ แล้ว ก็ได้ตกลงกันให้มีสำนักงานเลขาธิการอาสาแห่งชาติขึ้น สำหรับประเทศไทย นั้นสำนักงานเลขาธิการอาสาแห่งชาติ (ไทย) ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับสมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สังกัดอยู่ในกรมเศรษฐกิจ ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการอาสาแห่งชาติ (ไทย) ประกอบด้วย เลขาธิการ รองเลขาธิการ หัวหน้าหน่วยปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่เศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่วิชาการและการวิจัย กับเจ้าหน้าที่สังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามเมื่อสมาคมอาสาได้มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มอีก ๒ ประเทศ คือ สิงคโปร์ และอินโดเนเซีย ชื่อของสมาคมจึงได้เปลี่ยนไปเป็น "อาเซียน" แต่ด้วยเหตุที่ข้อมูลทันตามสมาคมอาสายังมีอยู่ สำนักงานนี้จึงเรียกกันใหม่ว่า สำนักงานเลขาธิการอาสา-เอเชียแห่งชาติ (ไทย)

๔.๒.๕ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย แบ่งหน้าที่ราชการออกเป็น กองกฎหมาย กองแปล และกรมสนธิสัญญา

ก. กองกฎหมาย มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้ความเห็นในบรรดาปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชการของกระทรวงฯ และในข้อปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ
๒. เป็นเจ้าหน้าที่ในการประชุมต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎหมาย
๓. ร่างบทกฎหมายและข้อบังคับที่กระทรวงการต่างประเทศรับผิดชอบ
๔. ดำเนินการ เกี่ยวกับศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

ข. กองแปล ทำหน้าที่แปลตัวบทสนธิสัญญา อนุสัญญา และความตกลงระหว่างประเทศ ตลอดจนเอกสารหนังสือที่กรม กองต่าง ๆ ในกระทรวงฯ และหน่วยราชการอื่น ๆ ขอให้แปล

ค. กรมสนธิสัญญา ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เป็นเจ้าหน้าที่เตรียม เอกสารและหลักฐาน เพื่อดำเนินการเจรจาบรรดาสนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ
๒. เป็นเจ้าหน้าที่พิจารณาอนุสัญญา และความตกลงระหว่างประเทศไทยทั่วไป
๓. ดำเนินการ เกี่ยวกับการที่ประเทศไทยจะ เข้า เป็นภาคีในอนุสัญญา หรือความตกลงดังกล่าว
๔. เป็นเจ้าหน้าที่ศึกษาในปัญหาอัน เกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาและความตกลงเหล่านั้น

๔.๒.๖ กรมสารนิเทศ แบ่งหน้าที่ออกเป็นกองต่าง ๆ ได้แก่ กองประมวลข่าวภายนอก และกองเผยแพร่ นโยบาย ข่าว และสารคดี

ก. กองประมวลข่าวภายนอก ทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประมวลข่าวต่างประเทศและภายในประเทศ

ที่ปรากฏจากวิทยุโทร เลขต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ และเอกสารจากสำนักงานแถลงข่าวต่าง ๆ เป็นประจำวัน

๒. กองเผยแพร่นโยบาย ข่าว และสารคดี ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ
  ๑. เป็นผู้จัดรวบรวมข่าวและให้เอกสารข้อความ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ แก่สถานทูต สถานกงสุลในต่างประเทศ เพื่อดำเนินการโฆษณาเผยแพร่ประเทศไทยในกิจการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมตามนโยบายของรัฐบาล
  ๒. แลกส่งแก่ข่าวต่างประเทศที่เป็นผลประโยชน์แก่ไทย และข่าวจากหนังสือพิมพ์และแถลงข่าวของกระทรวง
  ๓. รวบรวมข่าวสารต่าง ๆ ภายในประเทศ แจงให้สถานทูต สถานกงสุล

๔.๒.๓ กรมองค์การระหว่างประเทศ แบ่งหน้าที่ออกเป็น กองการประชุมระหว่างประเทศ กองการ เมือง กองสังคม และกองสนธิสัญญาป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ.)

- ก. กองการประชุมระหว่างประเทศ ทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ
  ๑. ดำเนินการ เกี่ยวกับการประชุมระหว่างประเทศ ทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศ
  ๒. แจงกำหนดการประชุมระหว่างประเทศแก่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เป็นการประชุมระหว่างประเทศภายในประเทศไทย
  ๓. ติดต่อกับองค์การระหว่างประเทศ หรือสาขาตัวแทนที่มีอยู่ใน กรุงเทพฯ เพื่อร่วมมือช่วยเหลือให้ความสะดวกแก่การประชุมนั้น ๆ
  ๔. ทำหนังสือแต่งตั้งคณะผู้แทนฝ่ายไทย
  ๕. ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำในวิธีการจัดประชุม สถานที่ประชุม การเลี้ยงรับรอง การจัดหาลำม การจัดเจ้าหน้าที่ติดต่อก การให้ความสะดวกแก่ผู้แทนต่างประเทศที่เข้าร่วมประชุม เช่นการจัดสำรองที่พัก การเข้าเมือง การสุลดกาทร เอกสิทธิ์ และความคุ้มกัน
  ๖. เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับงบประมาณและการเงินของสหประชาชาติ

๘. จำแนกประเภท เอกสาร และ เก็บรักษา เอกสาร

๖. กองการ เมือง ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับสำนักงาน เลขาธิการสหประชาชาติ
๒. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับพลังงานปรมาณู
๓. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับการลดค่าสังฆ
๔. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการ เสนาธิการทหาร
๕. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับคณะมนตรีภาวะทรัสตี
๖. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับหลักเอกราชของประชากร
๗. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับสหภาพ เพื่อสันติภาพ
๘. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับคณะมนตรีความมั่นคง
๙. ปฏิบัติหน้าที่เรื่องเกี่ยวกับการรับสมาชิกใหม่ของสหประชาชาติ

๗. กองการ สังคม ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องเงินและยาเสพติดให้โทษ
๒. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องขององค์การ ทร มกรระหว่างประเทศ
๓. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์

และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

๔. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องขององค์การอนามัยโลก
๕. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องผู้อพยพและบุคคลพลัดถิ่น
๖. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน
๗. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องสถานภาพสตรี
๘. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องเสรีภาพในการสารนิเทศ
๙. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชนส่วนน้อย
๑๐. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องกองทุนระหว่างประเทศสำหรับเด็ก

แห่งสหประชาชาติ

๑๑. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่ององค์การที่มีโซรัฐบาล
๑๒. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย
๑๓. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้าหญิงและเด็ก

๑๔. ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับความคลี่คลายในทางสังคม และเรื่องต่าง ๆ ของคณะมนตรี เศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวกับการสังคม

ง. กองสนธิสัญญาาร่วมป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำหน้าที่ต่างดังต่อไปนี้

๑. คำเป็นงานเกี่ยวกับองค์การสนธิสัญญาาร่วมป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือที่เรียกชื่อย่อว่า สปอ. ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นภาคีแห่งสนธิสัญญาที่มีหน้าที่พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในด้านความมั่นคง การต่อต้านการก่อวินาศกรรม การเศรษฐกิจ การสาธารณสุข วัฒนธรรม การศึกษา การเกษตร การทหาร

๒. คำเป็นงานเกี่ยวกับการประชุมของคณะมนตรี สปอ. ผู้แทนคณะมนตรี สปอ. คณะกรรมการคำเป็นงานประจำ และคณะกรรมการงบประมาณของ สปอ.

๓. ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างผู้แทนคณะมนตรี กับที่ปรึกษาฝ่ายทหารของ สปอ.

พิจารณาถึงการจัดระเบียบราชการของกระทรวงการต่างประเทศในปัจจุบัน จะเห็นว่าได้มีการ เน้นถึงการ จัดระเบียบราชการ โดยถือตามลักษณะงาน เป็นสำคัญ แต่กระนั้นก็เป็นในบางกรมที่มีหน้าที่ราชการ เกี่ยวกับเขตภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกก็ยังคงให้แบ่งหน้าที่ในกรมนี้ โดยถือตาม เขตภูมิศาสตร์ เช่นการแบ่งหน้าที่ในกรมการเมือง เป็นต้น ซึ่งได้แบ่งออกเป็น กองยุโรปและอเมริกา กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกองเอเชียใต้ตะวันออกไกลและไกล และอเมริกา เป็นต้น

การจัดระเบียบราชการในกระทรวงการต่างประเทศที่มีลักษณะไม่เหมือนกับในกระทรวงอื่น ๆ อยู่ประการหนึ่ง คือ ในหน่วยงานระดับกรมของกระทรวงอื่น ๆ จะมีสำนักงานเลขานุการกรมทำหน้าที่สารบรรณ การจัดบุคคลเข้าทำงาน ยานพาหนะ คลัง และพัสดุของกรม แต่สำหรับในกระทรวงการต่างประเทศ ในเรื่องดังกล่าวนี้ทั้งของกระทรวง และของกรมต่าง จัดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานปลัดกระทรวง และงานส่วนใหญ่ในสำนักงานสารบรรณ การบริหารงานบุคคล การอบรมข้าราชการ การรับส่งหนังสือ การควบคุมการลาไปศึกษาและดูงานในประเทศของข้าราชการในกระทรวงปกครองอยู่กับ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง ดังนั้น กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงจึงทำหน้าที่เสมือนสำนักงานเลขานุการกรมของทุก ๆ กรม

เพราะว่า (๑) กรมต่าง ๆ เป็นกรมเล็ก มีคนเพียงไม่กี่คน และมีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ในบริเวณเดียวกันอยู่แล้ว และมีได้มีกองหรือหน่วยงานสาขาในต่างจังหวัดแต่ประการใด และ (๒) เพื่อความรวดเร็ว งานในหน้าที่สารบรรณจึงมอบให้กองกลางดำเนินการ ซึ่งจะทำให้ กรมต่าง ๆ ไม่ต้องปฏิบัติราชการที่ไม่เกี่ยวข้องกับ งานก็จะดำเนินไปโดยรวดเร็ว และ เมื่อ การติดต่อกันทุกกรมในกระทรวงถึงกันหมด การจะตั้งสำนักงานเลขาธิการกรมขึ้นมาอีกก็จะเป็นการ ทำให้งานชักช้า งานของกระทรวงการต่างประเทศหลายอย่างต้องการความรวดเร็ว ดังนั้นวิธี การดังกล่าวจึง เป็นการสนองความจำเป็นอันนี้^{๑๓}

สำหรับในเรื่องการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการอาสา-เอเซียแห่งชาติ (ไทย) ขึ้นมา นั้น มีใ้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นมา เป็นแค่เอาข้าราชการในกรมเศรษฐกิจมาทำหน้าที่ใน สำนักงานนี้^{๑๔} เมื่อ เป็นเช่นนี้ก็ไม่ว่า จะต้องออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง และไม่จำเป็นต้อง ขอตำแหน่งใหม่ เลขาธิการสำนักงานนี้ได้แก่ อธิบดีกรมเศรษฐกิจ สำหรับกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการประหยัดเงินงบประมาณประการหนึ่ง และขณะเดียวกันก็เป็นกรณีฝึกฝนข้าราชการใน กระทรวงให้มีประสบการณ์และความรู้เพิ่มขึ้น

๔.๓ ส่วนราชการในต่างประเทศ

ส่วนราชการในต่างประเทศเป็นการจัดระเบียบส่วนหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศ และส่วนนี้เองที่จะทำหน้าที่เป็น "แนวหน้า" ของรัฐบาลในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในด้านการพิทักษ์รักษายลประโยชน์ของชาติ และในด้านการเพิ่มพูนชื่อเสียงของประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายและได้รับความเชื่อถือในระหว่างประเทศมากขึ้น

ส่วนราชการในต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศได้แก่ หน่วยราชการ ฝ่ายสถานทูต หน่วยราชการสถานกงสุลของไทยในต่างประทศต่าง ๆ และสำนักงานหรือคณะ ทูตไทยประจำองค์การระหว่างประเทศบางแห่ง

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายวงศ์ พลนิกร รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๑

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายวงศ์ พลนิกร รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๑

๔.๓.๑ หน่วยราชการฝ่ายสถานทูต เนื่องจากการทูตเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งซึ่งช่วยในเรื่องการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ นโยบายต่างประเทศ เช่นเดียวกับนโยบายของรัฐบาล กำหนดขึ้นตามผลประโยชน์ของชนกลุ่มที่มีอำนาจมากในประเทศ นักการทูตเป็นผู้แทนของประเทศจึงต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ความสำเร็จทางการทูตนอกจากอยู่ที่ความชำนาญชาญฉลาดของนักการทูตแล้ว ยังอยู่ที่แนวนโยบายต่างประเทศซึ่งนักการทูตได้รับมอบหมายหน้าที่ดำเนินการให้เยี่ยงไปตามแนวนโยบายนั้น การทูตมีประโยชน์มากในการแก้ไขข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน โดยการเจรจาตกลงกันโดยสันติวิธี

ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ แต่ในบรรดาประเทศเหล่านั้นในขณะนี้ยังมีใด่คงตั้งผู้แทนทางการทูตไปประจำอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางค่านงบประมาณและเหตุผลประการอื่น และในบางกรณีหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตของไทยบางคนก็ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง เอกอัครราชทูตหรืออัครราชทูตประจำหลายประเทศ ซึ่งเรียกว่ามีเขตอาณาหลายประเทศ แต่ก็มีหัวหน้าสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานอัครราชทูตตั้งอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงแห่งเดียว หรือไม่เช่นนั้นถ้ามีสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานอัครราชทูตในประเทศอื่นในเขตอาณาด้วย ก็มีอุปทูตเป็นหัวหน้าสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานอัครราชทูต ในขณะที่เอกอัครราชทูตหรืออัครราชทูตมิได้มาประเทศนั้น ในการศึกษาเรื่องนี้จะได้ศึกษาสิ่งต่อไปนี้ คือ

(๑) ระดับของหน่วยราชการสถานทูตและประเภทของหัวหน้าหน่วยราชการฝ่ายสถานทูตของไทย

หน่วยราชการสถานทูตมีอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับสถานเอกอัครราชทูต กับระดับสถานอัครราชทูต และหัวหน้าหน่วยราชการฝ่ายสถานทูตของไทยในต่างประเทศขณะนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ชั้นเอกอัครราชทูต เป็นหัวหน้าหน่วยราชการในสถานเอกอัครราชทูต
๒. ชั้นอัครราชทูต เป็นผู้แทนทางการทูตใน ๒ ประเทศ ที่ประเทศไทย

ความสัมพันธ์ทางบุตรระคับอัครราชทูต แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีตำแหน่งเอกอัครราชทูตบางแห่ง^{๑๖} นอกจากนั้นในสถานเอกอัครราชทูตบางแห่งมีตำแหน่งอัครราชทูตรองลงมาจากเอกอัครราชทูตด้วย แต่อัครราชทูตมิใช่หัวหน้าหน่วยราชการของสถานทูตนั้น เว้นแต่ในกรณีที่เอกอัครราชทูตไม่อยู่ หรือยังมีใครรับแต่งตั้ง อัครราชทูตนั้นก็จะเป็นหัวหน้าหน่วยราชการสถานเอกอัครราชทูตในฐานะอุปทูตรักษาราชการ

๓. **ชั้นอุปทูตรักษาราชการ** เป็นหัวหน้าหน่วยราชการสถานเอกอัครราชทูตในกรณีที่เอกอัครราชทูตประจำประเทศนั้นมิได้พำนักอยู่ในประเทศนั้น^{๑๗} ส่วนในกรณีที่มิได้มีสถานเอกอัครราชทูต และเอกอัครราชทูตพำนักอยู่ในประเทศนั้น แต่เอกอัครราชทูตไม่อยู่เป็นการชั่วคราว เจ้าหน้าที่ในสถานเอกอัครราชทูตชั้นรองลงไปจะทำหน้าที่เป็นอุปทูตรักษาราชการแทนเป็นการชั่วคราว

ข้าราชการที่ประจำอยู่ในราชการผ่านสถานทูต โดยปกติเป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามก็มีอยู่หลายครั้งที่แต่งตั้งบุคคลภายนอกกระทรวงการต่างประเทศ อาจเป็นนักการเมือง นักธุรกิจ หรือข้าราชการจากกระทรวงหรือทบวงการเมืองอื่นไปประจำอยู่ในหน่วยราชการผ่านสถานทูต บุคคลดังกล่าวเรียกว่า ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ ซึ่งจะได้อธิบายในบทต่อไป

สำหรับระเบียบปฏิบัติในการแต่งตั้งข้าราชการไปประจำต่างประเทศ มีดังนี้คือ

๑. เอกอัครราชทูต (ชั้น ๑) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ หรือเทียบเท่า

^{๑๖} หลจัตวา ขาดิชาขย ชุณหะวัณ เป็นเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอนน์ แต่ขณะเดียวกันเป็นอัครราชทูตประจำประเทศยูโกสลาเวียด้วย

^{๑๗} ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ ซึ่งมี นายไพโรจน์ ชันนาม เป็นเอกอัครราชทูตอยู่ด้วย แต่ประจำอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเอก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ดังนั้น นายวิกรม นินนาท จึงเป็นอุปทูตรักษาราชการ ณ สถานเอกอัครราชทูตแห่งนี้

๒. เอกอัครราชทูต (ชั้น ๒) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ หรือเทียบเท่า
๓. อัครราชทูตหรืออัครราชทูตที่ปรึกษา แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ หรือเทียบเท่า
๔. ที่ปรึกษา แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ หรือเทียบเท่า
๕. เลขานุการ เอก แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นเอก อันดับ ๒ และอันดับ ๓ หรือเทียบเท่า
๖. เลขานุการโท (ชั้น ๑) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นเอก อันดับ ๑ หรือเทียบเท่า
๗. เลขานุการโท (ชั้น ๒) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นโท อันดับ ๓ หรือเทียบเท่า
๘. เลขานุการตรี แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นโท อันดับ ๑ และอันดับ ๒ หรือเทียบเท่า
๙. ผู้ช่วยเลขานุการ หรือเทียบเท่า แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นตรี หรือเทียบเท่า
๑๐. เสมียนพนักงาน หรือเทียบเท่า แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นจัตวา หรือเทียบเท่า

อย่างไรก็ดีในบรรดาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสถานเอกอัครราชทูต ซึ่งประกอบเป็นคณะผู้แทนทางการทูตของประเทศไทยประจำต่างประเทศนั้น ในบางแห่งรัฐบาลพิจารณาเห็นสมควร อาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงทบวงกรมอื่นให้ไปประจำอยู่ด้วย เช่น ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารเรือ ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารอากาศ ผู้ช่วยทูตฝ่ายการคลัง ผู้ช่วยทูตฝ่ายพาณิชย์ ผู้ช่วยทูตฝ่ายวัฒนธรรม และผู้ช่วยทูตฝ่ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ระเบียบกระทรวงการต่างประเทศว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการประจำการในต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๑, ข้อ ๓

(๒) หน้าที่ราชการของสถานทูตไทยในต่างประเทศ

หน้าที่ราชการของสถานทูตนั้นไม่ให้มีค้ำทกฏหมายหรือระเบียบกำหนดไว้โดยเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติถือว่าหน่วยราชการฝ่ายสถานทูตในต่างประเทศ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้แทนของประเทศไทยในประเทศที่ประจำอยู่ รวมทั้งในเขตอาณาการ เป็นผู้แทนนี้หมายความว่าความถึงในค้ำทพิธีการและค้ำทราชการ
๒. ดูแล รักษา และคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศไทยและของคนไทยในประเทคนั้น ๆ
๓. เจริญกับรัฐบาลของประเทคนั้น ๆ ตามค้ำสั่งของกระทรวงการค้ำงประเทศ
๔. ส่งเอกสมภทการณั สดางการณั และพชชนากการ ตลอดจนเหตุการณั ค้ำนค้ำง ๆ แล้วรายงานให้กระทรวงทราบ
๕. ส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทคนั้น ๆ
๖. ปฏิบัติหน้าที่ทางกงสุล
๗. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามค้ำสั่งของกระทรวง

(๓) การค้ำงตั้งผู้แทนทางการทูต ในการ เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับค้ำงประเทคนั้น กระทรวงการค้ำงประเทศซึ่งมีหน้าที่เจริญและเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยทางปฏิบัติที่นัจะทราบหลายประการ การที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศหนึ่งประเทศใดนั้น เริ่มขึ้นด้วยกระทรวงการค้ำงประเทศพิจารณาเสนอความเห็นและเหตุผลค้ำคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาโดยค้ำนัถึง เหตุผลทางการ เมืองและผลประโยชน์ของประเทศว่าการ เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศนั้นแล้วจึงแจ้งมติคณะรัฐมนตรีไปให้กระทรวงการค้ำงประเทศค้ำเนินการ

ในการนี้กรมการ เมืองซึ่ง เมื่อได้รับนโยบายจากคณะรัฐมนตรีแล้ว ก็จะทำหน้าที่ คัดค้ำไปยังทูตของเราในประเทศซึ่งมีทูตของประเทศนั้นประจำอยู่ เพื่อขอให้ทูตของประเทศนั้นคัดค้ำไปยังรัฐบาลของค้ำนในอันที่จะ เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตค้ำกัน

เมื่อประเทศที่เราจะขอ เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตค้ำบค้ำกลง กรมการ เมืองจะทำ

รายงานเสนอคณะรัฐมนตรี และดำเนินการทำหนังสือแลกเปลี่ยน (Exchange of Note) กับรัฐบาลของประเทศนั้น ในหนังสือแลกเปลี่ยนจะกำหนดวันสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต และชื่อของผู้แทนทางการทูตที่จะแลกเปลี่ยนนั้นด้วย และกรมการ เมืองจะสำเนาเรื่องแจ้งให้ แผนกบุคคล กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงดำเนินการต่อไป^{๑๘}

สำหรับการแต่งตั้งเอกอัครราชทูต อัครราชทูตนั้นอาจแต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษก็ได้ การแต่งตั้งนั้นจะต้องนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้ง^{๒๐} หลักการโดยทั่วไปกระทรวงการต่างประเทศจะพิจารณาตัวบุคคลซึ่งสามารถปฏิบัติเป็นข้าราชการในกระทรวงนี้เองผู้ที่มีคุณสมบัติอันเหมาะสมที่จะไปดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้ว เสนอไปยังคณะรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแล้วก็กราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ และกระทรวงการต่างประเทศจะดำเนินการขอความเห็นชอบตัวบุคคลที่จะแต่งตั้งไปดำรงตำแหน่งดังกล่าวไปยังประเทศผู้รับ เมื่อประเทศทั้งสองตกลงเห็นชอบในตัวบุคคลของแต่ละฝ่ายแล้ว กระทรวงการต่างประเทศก็จะดำเนินการในเรื่องการส่งตัวบุคคลไปประจำในฐานะผู้แทนทางการทูตในประเทศนั้นต่อไป กระนั้นก็ดีแม้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ทางปฏิบัติบางอย่างที่เป็นแบบพิธียังมีอยู่อีก เพราะผู้ที่จะไปเป็นทูตนั้นก็ถือว่าเป็นผู้แทนขององค์พระประมุข คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉะนั้นก่อนที่จะออกไปรับหน้าที่จะต้องนำดอกไม้ธูปเทียนเข้าไปกราบบังคมทูลลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสียก่อน แต่สำหรับตัวบุคคลที่จะไปเป็นทูตที่อยู่ในต่างประเทศอยู่แล้ว แบบพิธีดังกล่าวก็ไม่มี นอกจากนี้ที่กระทรวงการต่างประเทศ แผนกพัสดุ กองคลังจะรับช่วงหน้าที่กับกรมพิธีการทูตในการจัดเลี้ยงอำลา (Farewell Party) ขึ้น โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นเจ้าภาพ และต่อจากนั้นก็มีการเลี้ยงลาโดยผู้ที่จะไปเป็นทูตเป็นเจ้าภาพเอง หลังจากนั้นในการจัดส่งสิ่งของของผู้ที่จะไปเป็นทูต และคณะก็เป็นหน้าที่ของแผนกพัสดุเช่นเดียวกัน

^{๑๘} วิจิตร วัฒนพฤกษา, "ทางปฏิบัติในการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศ" สรวาณรมย ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ระลึก ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓ หน้า ๑๖๒ - ๑๖๔

^{๒๐} พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๔๘๗ มาตรา ๑๑๗

๔.๓.๒ หน่วยราชการฝ่ายกงสุล

ในการดำเนินการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากมีสถานทูตติดต่อในชั้นรัฐบาลแล้ว ยังมีสถานกงสุลติดต่อในระดับท้องถิ่นหนึ่งท้องถิ่นใดโดยเฉพาะ และมีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ ซึ่งจะได้กล่าวดังต่อไปนี้

(๑) ระดับของหน่วยราชการฝ่ายกงสุลและตำแหน่งของข้าราชการฝ่ายกงสุลของไทย

หน่วยราชการฝ่ายกงสุลของไทยในต่างประเทศมี ๒ ระดับ คือ สถานกงสุลใหญ่ กับสถานกงสุล สำหรับสถานกงสุลใหญ่มีกงสุลใหญ่เป็นหัวหน้า และสถานกงสุลมีกงสุลเป็นหัวหน้า ตำแหน่งของข้าราชการฝ่ายกงสุลมีระเบียบที่ใช้อยู่ดังนี้

๑. กงสุลใหญ่ (ชั้น ๑) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นพิเศษ หรือเทียบเท่า
๒. กงสุลใหญ่ (ชั้น ๒) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นเอก อันดับ ๒ และอันดับ ๓ หรือเทียบเท่า
๓. กงสุล แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นเอก อันดับ ๑ หรือเทียบเท่า
๔. รองกงสุล (ชั้น ๑) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นโท อันดับ ๓ หรือเทียบเท่า
๕. รองกงสุล (ชั้น ๒) แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นโท อันดับ ๑ และ ๒ หรือเทียบเท่า
๖. นายเวร หรือเทียบเท่า แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นตรี หรือเทียบเท่า
๗. เสมียนพนักงาน หรือเทียบเท่า แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนชั้นจัตวา หรือเทียบเท่า ^{๒๑}

นอกจากมีสถานกงสุลใหญ่และสถานกงสุล ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งโดยปกติ เป็นข้าราชการในสังกัดกระทรวงการต่างประเทศแล้ว ยังมีสถานกงสุลที่มีกงสุลใหญ่กิตติมศักดิ์ และกงสุลกิตติมศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากงสุลมีอยู่ ๒ ชนิด คือ กงสุลกิตติมศักดิ์ (Consul Honoraire) ซึ่งได้แก่ชาวต่างประเทศที่แต่งตั้งให้เป็นกงสุลไทยไม่รับเงินเดือนและค่าใช้จ่ายจากรัฐบาล แต่ให้เกียรติเป็นกงสุลไทย และยกผลประโยชน์ที่ได้จากค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้เป็นค่าใช้จ่ายของสำนักงาน แต่ในประเทศที่ประเทศไทยมีผลประโยชน์และมีคนไทยมาก ๆ ก็แต่งตั้งข้าราชการไทยไปเป็นกงสุลประจำตำแหน่ง (Consul de Carrière) และมีงบประมาณ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล เช่น ที่สิงคโปร์ ปีนัง ฮองกง กัลกัตตา นิวยอร์ก เจคคาห์ เป็นต้น

กงสุลกิตติมศักดิ์นั้น โดยมากแต่งตั้งจากชาวพื้นเมืองที่รัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่า มีคุณสมบัติและเกียรติคุณอันเป็นที่เชื่อถือได้ว่าสามารถและเหมาะสมที่จะทำหน้าที่นั้นให้ประเทศไทย บุคคลที่ได้รับความไว้วางใจเป็นกงสุลกิตติมศักดิ์นี้อาจมีสัญชาติของประเทศที่สถานกงสุลตั้งอยู่ หรือชาวต่างประเทศสัญชาติอื่นก็ได้ อันเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงาน โดยปกติเป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพหรือธุรกิจอื่นส่วนตัวอยู่ด้วย แต่สมัครใจไปปฏิบัติงานในประเทศไทย เมื่อชาวต่างประเทศคนใดได้รับแต่งตั้งเป็นกงสุลไทยแล้วจะเป็นกงสุลของประเทศอื่นไม่ได้ ^{๒๓}

การที่รัฐบาลได้ใช้กงสุลกิตติมศักดิ์เช่นนี้ก็เพราะว่าในเมืองบางเมือง ผลประโยชน์ของการติดต่อกับประเทศไทยยังมีน้อย ไม่จำเป็นต้องตั้งกงสุลประจำตำแหน่ง (Consul de Carrière) ออกไปอยู่ประจำ ซึ่งทั้งนี้ย่อมเป็นการประหยัดไปในตัวด้วย ส่วนชาวต่างประเทศผู้ที่ได้รับแต่งตั้งนั้น ก็ยินดีปฏิบัติหน้าที่กงสุลให้โดยไม่ขอรับเงินเดือน เพราะตำแหน่งกงสุลกิตติมศักดิ์ของตนและเป็นเครื่องช่วยให้ได้เข้าสมาคมหรือพบกับบุคคลชั้นสูงแห่งประเทศของตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่กิจการของตนเองด้วย อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่บุคคลเหล่านี้จะได้รับเป็นการตอบแทนอย่างเช่น รายได้ที่ได้รับจากบริการกงสุล เช่น ค่าธรรมเนียมตรวจตราหนังสือเดินทาง และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ อย่างไรก็ตามกรณีที่กงสุลใหญ่กิตติมศักดิ์หรือกงสุล

กิตติมศักดิ์ปฏิบัติงานได้ดี และก่อสร้างเสียค่าใช้จ่ายส่วนตัวไป เป็นประโยชน์ที่สำคัญแก่ประเทศไทย
เป็นจำนวนมากกว่ารายได้จากค่าธรรมเนียมซึ่งโดยปกติมีไม่มาก รัฐบาลไทยก็พิจารณาให้
เงินอุดหนุนบ้าง เป็นครั้งคราวตามจำนวนที่เหมาะสม สำหรับกงสุลประจำตำแหน่งซึ่งแต่งตั้ง
จากข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศออกไป มีหน้าที่ทางกงสุลโดยเฉพาะจะทำการค้า
ขายไม่ได้^{๒๔}

(๒) การแต่งตั้งกงสุล การแต่งตั้งกงสุลไปประจำเมืองต่าง ๆ นั้น บ่มแล้ว
แต่จุดสนใจของรัฐบาลประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งสุดแล้วแต่เมืองนั้นมีความสำคัญทาง
การค้าและทางเศรษฐกิจมากน้อยเพียงไร แต่อย่างไรก็ดีโดยปกติเขตอำนาจของกงสุลแต่ละเมือง
มีอยู่คนละส่วนไม่ท้าวด้วยกัน

การแต่งตั้งกงสุลนั้นไม่เหมือนกับการแต่งตั้งทูต การแต่งตั้งทูตนั้นต้องขอความ
เห็นชอบจากรัฐบาลของต่างประเทศและมีพระราชสาส์นแต่งตั้ง ส่วนการแต่งตั้งกงสุลนั้น เมื่อ
รัฐบาลลาวจะตั้งผู้ใดเป็นกงสุลก็ออกสัญญาบัตรตราตั้งแล้วจัดส่งไปทางทูตของตนเพื่อทำ
เป็นการขออนุมัติบัตร อนุมัติบัตรนี้เป็นประกาศของรัฐ ออกคำสั่งไปยังบรรดาเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง
และตุลาการทั้งหลายให้ยอมรับนับถือกงสุลซึ่งเป็นผู้แทนของรัฐในต่างประเทศ และยอมให้กงสุล
ทำตามหน้าที่โดยสะดวก

สัญญาบัตรตราตั้งกงสุล เป็นการแสดงฐานะและเขตอำนาจหน้าที่ของกงสุลซึ่งเมื่อ
ได้รับอนุมัติบัตรจากรัฐเจ้าของประเทศแล้ว กงสุลก็เริ่มปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งได้ แต่ในบาง
กรณีที่ไม่ได้รับอนุมัติบัตรโดยเร็ว ก็อาจอนุญาตให้ปฏิบัติหน้าที่ไปก่อนชั่วคราวจนกว่าจะได้รับ
อนุมัติบัตรก็ได้

สำหรับสัญญาบัตรตราตั้งและอนุมัติบัตรนี้ หากว่ามี การเปลี่ยนแปลงประมุขของ
ประเทศด้วยประการใด ๆ ก็ดี ไม่ต้องมีสัญญาบัตรตราตั้งและขออนุมัติบัตรใหม่ แม้ในกรณี
กงสุลออกจากตำแหน่ง ก็ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือถอนตั้ง เช่นกรณีทูต

(๑) หน้าของกงสุล หน้าของกงสุลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ในส่วนประเทศที่ตนไปประจำ กงสุลมีหน้าที่ตามบทบัญญัติในสนธิสัญญาที่มีอยู่กับประเทศนั้นกับประเทศตน ตามประเพณีหรือตามอนุสัญญา ในสนธิสัญญาโดยมากมุ่งเกี่ยวกับการเดินเรือพาณิชย์ของประเทศแต่ละฝ่าย เช่น เป็นอนุญาโตตุลาการ ระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับเรือ สัญญาซื้อขายเรือ สัญญาประกันภัยเรือที่หลบหนี การจัดการมรดก^{๒๕}

๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศของตน หน้าทีโดยทั่วไปของกงสุลก็คือให้ความสะดวกและให้ความคุ้มครองแก่คนสัญชาติของตน คุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศตน บันทึกข่าวเกี่ยวกับการค้า มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว คือ การสมรส การหย่า การรับบุตรบุญธรรม ความพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร คือ การเกิด การตาย ออกหนังสือเดินทางหรือต่ออายุหนังสือเดินทาง นิติกรณ์ การเป็นพยานพินัยกรรม เป็นต้น^{๒๖}

นอกจากนี้กงสุลจะต้องทำหน้าที่สอดส่องดูแลผลประโยชน์หรือรักษาสีทธิของบุคคลของประเทศตนสัญชาติของตนให้ได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมจากประเทศที่ตนไปประจำอยู่

หน้าที่ของกงสุลตามที่กล่าวมานี้ กงสุลย่อมติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่โดยตรงเท่านั้น ในกรณีสำคัญที่กงสุลจะต้องยกเรื่องขึ้นเรียกร้องต่อรัฐบาลเจ้าของประเทศแล้ว กงสุลจะต้องรายงานต่อผู้ตรวจของตน

จะเห็นว่ากงสุลไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเมืองเหมือนกับทูต แต่ทั้งนี้ไม่หมายความว่ากงสุลจะไม่ต้องสนใจเกี่ยวกับการเมืองเสียเลย ในโลกปัจจุบันนี้การเมือง การเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคม และการเมืองกับการทหารก็มีความเกี่ยวพันกันเป็นอันมาก กงสุลจึงต้องสนใจในเรื่องดังกล่าวนี้ด้วย แต่หน้าที่ของกงสุลเกี่ยวกับการเมืองอยู่ในลักษณะผู้สังเกตการณ์ เพื่อรายงานเข้ามาให้รัฐบาลทราบ ไม่ต้องปฏิบัติหรือดำเนินการอย่างหยาบ

โดยที่กงสุลมีหน้าที่ในลักษณะสังเกตการณ์ดังกล่าวนี้ รัฐจึงไม่อนุญาตให้มีกงสุลประจำเมืองต่าง ๆ ทั่วไปทุกแห่ง อย่างไรก็ตามจำกัดที่ตั้งสถานกงสุลนี้ในหลักการต้องอนุญาตสม่ำเสมอ คือจะอนุญาตให้ประเทศหนึ่งแล้วไม่อนุญาตให้อีกประเทศหนึ่งไม่ได้ ทั้งนี้

ข้อตกลงอยู่ในสนธิสัญญาทางพระราชไมตรี การค้าขาย และการเดินเรือแล้ว

๔.๓.๓ คณะทูตไทยประจำองค์การระหว่างประเทศบางแห่ง

ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบันนี้ ได้มีองค์การระหว่างประเทศ ทั้งที่มีลักษณะ เป็นการสากลและมีลักษณะ เฉพาะ ส่วนภูมิภาค เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในฐานะเป็นสมาชิกอยู่ในหลายองค์การ และมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับองค์การ หรือ การปฏิบัติงานขององค์การระหว่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของประเทศไทยโดยที่ประเทศไทยมิได้เป็นสมาชิกก็หลายองค์การ ในบรรดาองค์การระหว่างประเทศทั้งหลายเหล่านั้น ประเทศไทยมีคณะทูตประจำอยู่ ๒ แห่ง คือ คณะทูตที่เรียกว่าคณะทูตถาวรประจำสหประชาชาติ ซึ่งมีสำนักงานอยู่ ณ กรุงนิวออร์ค กับคณะทูตประจำองค์การตลาดร่วมแห่งยุโรป ซึ่งมีได้เปิดสำนักงานขึ้นโดยเฉพาะ แต่ปฏิบัติงานโดยมีสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลล์ ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ขององค์การตลาดร่วม เป็นศูนย์กลาง

(๑) คณะทูตไทยประจำสหประชาชาติ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้แทนประจำสหประชาชาติ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเอกอัครราชทูต มีเจ้าหน้าที่ท่านเองเดียวกับหน่วยราชการฝ่ายลดานทูต มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโดยเฉพาะกับองค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้แก่

๑. เป็นผู้แทนประจำองค์การประเทศไทยในการประชุมของคณะมนตรี
คณะกรรมาธิการ และองค์การอื่นของสหประชาชาติ

๒. แดงท่าที่ของประเทศไทยในเรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาของ
สหประชาชาติ และแดงชี้แจงหรือคอบโต้ เพื่อรักษาดุลประโยชน์และเกียรติภูมิของประเทศไทย

๓. เจรจาและหารือกับผู้แทนของประเทศอื่นในองค์การสหประชา
ชาติเกี่ยวกับการออกเสียงเพื่อลงมติให้ เป็นไปในทางที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

๔. รายงานกิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับสหประชาชาติมายังกระทรวง
การต่างประเทศเพื่อทราบ และอาจเสนอข้อแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการที่รัฐบาลหรือกระทรวง
จะวินิจฉัย

(๒) คณะทูตของไทยประจำองค์การตลาดร่วมแห่งยุโรป คณะทูตของไทยประจำองค์การตลาดร่วมแห่งยุโรปได้เริ่มมีตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยเอกอัครราชทูต ณ กรุงเฮก ซึ่งดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลสด้วย เป็นหัวหน้าคณะทูต มีอุปทูตรักษาราชการสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ เป็นรองหัวหน้าคณะทูต และที่ปรึกษาฝ่ายการพาณิชย์ประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอนน์ เป็นที่ปรึกษาคณะทูต หน้าที่ของคณะทูตนี้ เกี่ยวข้องกับการสังเกตภาวะการณ์และพัฒนาการขององค์การตลาดร่วมแห่งยุโรป โดยทั่วไป ส่งเสริมและศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการพาณิชย์กับองค์การนี้ ดูแลความเคลื่อนไหวที่อาจเกี่ยวข้องกับประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าต่างประเทศของไทยและรายงานให้รัฐบาลทราบ นอกจากนี้รัฐบาลอาจมอบหมายหน้าที่ให้ทำการติดต่อในเรื่องหนึ่ง เรื่องใดกับองค์การตลาดร่วมในนามของประเทศไทยก็ได้

๔.๓.๔ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต ทางกงสุล และทางองค์การระหว่างประเทศ

เรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต เป็นเรื่องหนึ่งที่มีมีความสำคัญมากสำหรับข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ เพราะว่าไม่ว่าจะรับราชการอยู่ในกระทรวงการต่างประเทศ หรือ ณ สถานทูต สถานกงสุล หรือสำนักงานคณะผู้แทนถาวรของไทยในต่างประเทศก็ตาม ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศย่อมเกี่ยวข้องกับเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตไม่มากก็น้อยตามแต่โอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยตรง หรือมีจะนั้นก็เกี่ยวกับตำแหน่งฐานะทางการทูตเมื่อเดินทางไปต่างประเทศเป็นการชั่วคราว เพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือไม่ก็เพื่อการส่วนตัว ถ้าอยู่ในตำแหน่งฐานะที่จะได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต หรือเมื่อไปประจำการอยู่ในต่างประเทศ

หลักในเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตนี้ได้ถือปฏิบัติกันมานานแล้วตั้งแต่สมัยกรีก โรมัน และคอป ๆ ขึ้นมาขึ้นมาเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบันก็ได้มีการลงนามในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. ๑๙๖๑ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่จะใช้เป็นกฎเกณฑ์สากล

อย่างไรก็ดี เรื่องความสัมพันธ์ทางการทูต เป็นเรื่องที่ได้ยอมรับนับถือกันมาเป็น เวลาช้านาน การประมวลกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูตจึงเป็น การนำเอากฎเกณฑ์และทางปฏิบัติอันเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่มีอยู่แล้วมาตรา เป็นกฎหมายระหว่างประเทศขึ้น ส่วนการประมวลเรื่องความสัมพันธ์ทางกงสุลเป็นกฎหมาย ระหว่างประเทศขึ้นมาโดยอนุสัญญาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. ๑๙๖๓ นั้น เป็นการ นำเอากฎเกณฑ์และทางปฏิบัติระหว่างประเทศบางประการอันเป็นส่วนน้อยที่ได้เป็นที่ยอมรับ นับถือกันแล้ว คือ การให้ความคุ้มกันแก่กงสุลในชื่อคำสุดเพื่อมิให้มีการละเมิดมหรณสาร หรือ แทรกสอดในการปฏิบัติหน้าที่ของกงสุลกับทางปฏิบัติส่วนใหญ่ซึ่งยังมีได้เป็นที่ยอมรับนับถือกัน โดยทั่วไปว่า เป็นกฎเกณฑ์หรือทางปฏิบัติอันเป็นจารีตประเพณี แต่เห็นว่าควรจะเป็นไปเช่นนั้น เจน การให้เอกสิทธิ์ในเรื่องภาษีอากรซึ่งได้ยึดถือกันตลอดมาว่าเป็นเรื่องของอำนาจอธิปไตย และโดยที่โดยปฏิบัติต่อกัน มาประมวลเป็นกฎหมายระหว่างประเทศขึ้น ทั้งนี้เป็นการกำ เนิน การให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ ๑๓ (๑๐) ซึ่งกำหนดให้สมาชิก ริเริ่มให้มีการศึกษาและเสนอขอแนะนำเพื่อความมุ่งประสงค์ในอันที่จะส่งเสริมพัฒนาการ ก้าว หน้าของกฎหมายระหว่างประเทศและการประมวลกฎหมายระหว่างประเทศนั้นเอง

ในส่วนองค์การระหว่างประเทศซึ่งตามแนวความคิดดั้งเดิมในระหว่างสาม ศตวรรษที่แล้วมา มีลักษณะงานเป็นสมาคมของรัฐที่ตั้งขึ้นเพื่อให้สำเร็จความมุ่งประสงค์อย่าง ใดอย่างหนึ่ง อันจะสัมฤทธิ์ผลได้โดยรัฐ และมีลักษณะภาพเป็นการสาถลอย่างจริงจังนั้นได้ พัฒนาไปเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของสันนิบาตชาติ และสมัชชสหประชาชาติได้ มีองค์การระหว่างประเทศ เช่นว่านี้เกิดขึ้นมากมาย เพื่อความมุ่งประสงค์ทางการเมือง การ หาร การ เศรษฐกิจ และสังคม และในทางเทคนิคด้านต่าง ๆ อาทิ สันนิบาตชาติ องค์การ สหประชาชาติ องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ องค์การสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่ง เอเชียอาคเนย์ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งยุโรป ทบวงการพลังงานปรมาณู ระหว่างประเทศ และทบวงการชำนัญพิเศษในเครือของสหประชาชาติ เป็นต้น แต่องค์การ ระหว่างประเทศย่อมต้องมีสำนักงานใหญ่และหรือสำนักงานสาขาหรือส่วนภูมิภาคตั้งอยู่ในอาณา เขตของประเทศใดประเทศหนึ่ง และเพื่อที่จะให้การทำหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากการแทรกสอดของประเทศเจ้าภาพ องค์การระหว่างประเทศ ผู้แทนของสมาชิก พนักงานและเจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศย่อมต้องได้รับความคุ้มครองบางประการจากรัฐเจ้าภาพด้วย ประเทศเจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องทำความตกลงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเอกสิทธิ์และความคุ้มกันที่ประเทศเจ้าภาพจะให้แก่องค์การระหว่างประเทศ ผู้แทนของรัฐสมาชิก พนักงานและเจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศนั้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ยึดถือหลักเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศเป็นสำคัญ โดยมิอนุสัญญาว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสหประชาชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของทบวงการชำนัญพิเศษ

ในปัจจุบันนี้จะเป็นในทางการทูต ทางกงสุล หรือทางองค์การระหว่างประเทศก็ตาม หลักเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบัน ทั้งสามเป็นหลักการที่มีความจำเป็นมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามมาตรฐานของเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสถาบันทั้งสามนี้ ทั้งในด้านการใช้ธง ทราสัญลักษณ์ ด้านความละเมิดมิได้ของสถานที่ การยกเว้นภาษีอากร การละเมิดมิได้เกี่ยวกับบรรณสารและเอกสาร เสรีภาพในการสื่อสาร การละเมิดมิได้เกี่ยวกับตัวบุคคล ความคุ้มกันจากอำนาจการพิจารณาพิพากษา การให้การในฐานะพยาน และการยกเว้นจากเก็บภาษีศุลกากร และการตรวจตราศุลกากร เหล่านี้เป็นต้น มีความแตกต่างกัน^{๒๗} ซึ่งจะได้แยกกล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

๑. การใช้ธง ทราสัญลักษณ์ (emblem) หรือตราอาร์ม

คณะผู้แทนและหัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตมีสิทธิใช้ธงโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นธงชาติ อาจเป็นธงชาติหรือธงประจำตำแหน่งซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับธงชาติ เช่นที่บางประเทศรวมทั้งประเทศไทยใช้อยู่ และตราสัญลักษณ์ของรัฐผู้ส่ง ณ สถานที่ของคณะผู้แทน รวมทั้ง ณ ที่อยู่และที่พำนักของหัวหน้าคณะผู้แทน

^{๒๗} จาพิกรณ์ เศรษฐบุตร, "เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูต" สารานุกรม ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ระลึก ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ หน้า ๑๔๑ - ๑๖๙

สถานที่ทำการทางกงสุลและหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลมีสิทธิใช้เฉพาะ
ธงชาติและตราอาร์มของรัฐผู้ส่ง ณ อาคารที่สถานที่ทำการทางกงสุลใช้อยู่ และ ณ ที่ประตู
ทางเข้า ณ ที่อยู่ของหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุล และที่พาหนะของหัวหน้าสถานที่ทำการ
ทางกงสุล เมื่อใช้ยานพาหนะในทางราชการ เท่านั้น ทั้งนี้จะต้องเคารพกฎหมาย ข้อบังคับ และ
จารีตประเพณีของรัฐผู้รับด้วย สถานที่ทำการทางกงสุลที่มีพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์เป็นหัวหน้า
และหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลกิตติมศักดิ์ก็มีสิทธิใช้ธงชาติและตราอาร์มของรัฐผู้ส่งตามที่
ใดกล่าวไว้ในค้าย

ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานที่ขององค์การระหว่างประเทศและหัวหน้าองค์การ
ระหว่างประเทศนั้น ตามความตกลงที่องค์การระหว่างประเทศทั้งหลายได้ทำไว้กับประเทศ
เจ้าภาพที่องค์การระหว่างประเทศมีสำนักงานตั้งอยู่ ยังไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ธงและ
ตราสัญลักษณ์ขององค์การ ฉะนั้น การใช้ธงและตราสัญลักษณ์ขององค์การระหว่างประเทศ
จึงต้องอยู่ภายในบังคับของกฎหมายและข้อบังคับของประเทศเจ้าภาพโดยสิ้นเชิง ^{๒๔}

๒. ความละเมิดมิได้ของสถานที่

สถานที่ของคณะผู้แทนทางทูต สถานที่ทางกงสุล และสถานที่ทำงานขององค์การ
ระหว่างประเทศ ในหลักการจะถูกละเมิดมิได้ทั้งสิ้น แต่ในกรณีของสถานที่ทำงานขององค์การ
ระหว่างประเทศได้กำหนดให้อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ
ด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดแตกต่างดังต่อไปนี้คือ

ก. การเข้าไปในสถานที่โดยตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับ

ในกรณีของสถานที่ของคณะผู้แทนทางทูต ตัวแทนของรัฐผู้รับจะเข้าไปได้
ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากหัวหน้าคณะผู้แทนเท่านั้น

ในกรณีของสถานกงสุล เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับจะเข้าไปได้เมื่อได้รับความ
ยินยอมจากหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่นั้น หรือจากหัวหน้า
คณะผู้แทนทางทูตของรัฐผู้ส่ง แลถ้าเกิดเพลิงไหม้หรือวินาศภัยอื่นซึ่งจำต้องการการกระทำใน

ทางป้องกัน โดยพลันแล้ว ก็อาจสันนิษฐานได้ว่าหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลได้ให้ความยินยอมแล้ว

ในกรณีของสถานที่ทำงานขององค์การระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไม่ว่าฝ่ายปกครอง ฝ่ายศาล ฝ่ายทหาร หรือตำรวจ จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ตามทางการไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมและเป็นไปตามเงื่อนไขที่หัวหน้าสำนักงานได้ให้ความยินยอม แต่องค์การระหว่างประเทศจะต้องป้องกันมิให้มีการใช้สถานที่ทำงาน เช่นว่าเป็นแหล่งหลบลี้ของบุคคลซึ่งหลีกเลี่ยงการจับกุมตามกฎหมายของประเทศเจ้าภาพ หรือซึ่งรัฐบาลต้องการตัว เพื่อส่งข้ามแดนไปยังประเทศอื่น หรือซึ่งพยายามหลีกเลี่ยงกรรมวิธีทางกฎหมายหรือการดำเนินคดีทางศาลด้วย

ข. การให้ความคุ้มครองแก่สถานที่

ใบกรณีของสถานที่ของคณะผู้แทนทางทูตและของสถานที่ทางกงสุล เป็นหน้าที่พิเศษของรัฐผู้รับที่จะดำเนินการห้ปกป้องที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสถานที่จากการบุกรุกหรือความเสียหาย และที่จะป้องกันการรบกวนความสงบสุขหรือการทำให้เสื่อมเสียเกียรติภูมิของสถานที่ แต่ในกรณีของสถานที่ทำการทางกงสุลที่มีเจ้าพนักงานกงสุลที่ติดต่อกับหัวหน้ามิได้กำหนดให้รัฐผู้รับมีหน้าที่พิเศษ เพียงแต่ให้ดำเนินการที่อาจจำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองดังกล่าวเท่านั้น

ในกรณีขององค์การระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ของรัฐเจ้าภาพจะใช้ความดูสุภาพตามควร เพื่อประกันมิให้ความสงบเรียบร้อยของสถานที่ทำงานถูกรบกวนจากกลุ่มคนที่เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือมิให้มีการรบกวนในบริเวณติดต่อกับสถานที่ทำงาน เช่นว่า และจะจัดให้มีตำรวจคุ้มครองอาณาเขตของสถานที่ทำงานตามที่จำต้องการ เพื่อความมุ่งประสงค์เหล่านี้ด้วย

ค. ความคุ้มกันของสถานที่

สถานที่ของคณะผู้แทนทางทูต เครื่องตกแต่งสถานที่ และทรัพย์สินอื่น ณ สถานที่นั้น ตลอดจนยานพาหนะในการขนส่งของคณะผู้แทนทางทูต จะได้รับความคุ้มกันจากการกัน

การ เรียกเกณฑ์ การอาบัก หรือการบังคับคดี

สถานที่ทางกงสุล เครื่องตกแต่งสถานที่ หรือทรัพย์สินเฉพาะที่เป็นของสถานที่มี ทำการกงสุล และพาหนะในการขนส่งของสถานที่ทำการทางกงสุล จะได้รับความคุ้มครองจากการ เรียกเกณฑ์เพื่อความมุ่งประสงค์ในการป้องกันชาติหรือประโยชน์สาธารณะเท่านั้น และโดยมีเงื่อนไขช่วยว่าถ้าจำเป็นจะต้องเวนคืนเพื่อความมุ่งประสงค์เช่นว่านี้ ก็ให้กระทำได้ แต่ให้ค่า เป็นการตั้งปวงที่อยู่ในวิสัยอันเป็น ไปได้เพื่อหลีกเลี่ยงการ ก็คขวางการปฏิบัติการหน้าที่ทางกงสุล และจะต้องให้ค่าทดแทนอย่างเพียงพอและประสิทธิผลโดยพลันแก่รัฐผู้ลงควย

สำนักงาน ทรัพย์สิน และสินทรัพย์ขององค์การระหว่างประเทศไม่ว่าอยู่ ณ ที่ใด และใคร เป็นผู้ถือถือไว้ จะได้รับความคุ้มครองจากการค้น การเรียกเกณฑ์ การริบ การเวนคืน และการแทรกสอดในรูปแบบอื่นใด ไม่ว่าโดยการกระทำของฝ่ายบริหาร ฝ่ายปกครอง ฝ่ายตุลาการ หรือฝ่ายนิติบัญญัติก็ตาม

ทั้งนี้ ขอให้สังเกตไว้ด้วยว่าความคุ้มครองที่รัฐผู้รับหรือประเทศเจ้าภาพจำ ต้องให้ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานที่ มีอยู่เท่าที่ใดกล่าวมานี้เท่านั้น

๓. การ ยกเว้นภาษีอากรสำหรับสถานที่

รัฐผู้ส่งและหัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องชำระภาษีและค่าคิดเสีย ของชาติ ของท้องถิ่น หรือของเทศบาลทั้งปวงสำหรับสถานที่ของคณะผู้แทนทางทูต ไม่ว่าจะ เป็น เจ้าของหรือเป็นผู้เช่ามา นอกจากเช่นนี้เป็นการชำระค่าบริการจำเพาะที่ได้ให้ แต่การ ยกเว้นภาษีและค่าคิดพันตามข้อนี้จะไม่ยกเว้นให้แก่บุคคลผู้ เป็นคู่สัญญา กับรัฐผู้ส่งหรือกับหัวหน้า คณะผู้แทนทางทูต ถ้าตามกฎหมายของรัฐผู้รับบุคคล เช่นว่านั้นจะต้องเป็นผู้ชำระ

สถานที่ทางกงสุลและที่อยู่ของหัวหน้าโดยอาศัยของสถานที่ทำการทางกงสุล ซึ่ง รัฐผู้ส่งหรือบุคคลใดที่กระทำกรในนามของรัฐผู้ส่งเป็น เจ้าของหรือเป็นผู้เช่าหรือสถานที่ทาง กงสุลของสถานที่ทำการทางกงสุลที่มี เจ้าพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์เป็นหัวหน้า ซึ่งรัฐผู้ส่งเป็น เจ้าของ จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องชำระภาษีและค่าคิดพัน โดยมีช้อยยกเว้นในพำนองเดียวกันกับ กรณีของสถานที่ของคณะผู้แทนทางทูต

ในกรณีขององค์การระหว่างประเทศ นอกจากยกเว้นภาษีทางตรงให้แก่ทรัพย์สิน ซึ่งย่อมหมายถึงสถานที่ทำงานด้วยแล้ว ยังยกเว้นให้แก่ตัวองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนสินทรัพย์และรายได้ขององค์การระหว่างประเทศด้วย โดยมีเงื่อนไขว่า องค์การระหว่างประเทศจะไม่ขอยกเว้นภาษีซึ่งไม่เก็บกว่าค่าเรียกเก็บสำหรับบริการสามารถอุปโภค

๔. ความละเมิดมิได้ของบรรณสารและเอกสาร

บรรณสารและเอกสารของคณะผู้แทนทางทูตและของคณะผู้แทนทางกงสุลจะถูกละเมิดมิได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน แต่ทว่า ในกรณีของสถานที่ทำการทางกงสุลที่มีเจ้าพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์เป็นหัวหน้า จะต้องเก็บบรรณสารและเอกสาร เช่นว่านี้ไว้ต่างหากจากกระดาษและเอกสารอื่น โดยเฉพาะจากหนังสือโต้ตอบส่วนตัวของหัวหน้าสถานที่ทำการของกงสุลและของบุคคลใด ๆ ที่ทำงานกับหัวหน้าสถานที่ทำการทางกงสุลนั้น และจากวัสดุสมุดหรือเอกสารเกี่ยวกับวิชาชีพหรือการค้าของบุคคลดังกล่าวด้วย

แต่ในกรณีขององค์การระหว่างประเทศนั้น บรรณสารและเอกสารทั้งที่เป็นขององค์การระหว่างประเทศ และห้องกิจการระหว่างประเทศยึดถือไว้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน จะถูกละเมิดมิได้

๕. เสรีภาพในการสื่อสาร

ทั้งในกรณีของทางทูตและทางกงสุล รวมทั้งสถานที่ทำการของกงสุลที่มีพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์เป็นหัวหน้า รัฐผู้รับจะต้องอนุญาตและให้ความคุ้มครองแก่การสื่อสาร เพื่อความมุ่งประสงค์ทั้งปวงอันเป็นทางการ โดยวิธีที่ทางอันเหมาะสมทั้งปวง รวมทั้งผู้สื่อสารทางทูตหรือทางกงสุล ดុងทางทูตหรือทางกงสุล และสารเป็นประมวลหรือรหัสด้วย แต่คณะผู้แทนทางทูตและสถานที่ทำการทางกงสุล อาจติดตั้งและใช้เครื่องส่งวิทยุได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของรัฐผู้รับเท่านั้น หนังสือโต้ตอบทางการ คือ หนังสือโต้ตอบเกี่ยวกับคณะผู้แทนและหน้าที่ของคณะผู้แทนทางทูตและเกี่ยวกับสถานที่ทำการทางกงสุลและหน้าที่ของสถานที่ทำการทางกงสุลจะถูกละเมิดมิได้

ข้อที่แตกต่างกันอยู่ก็คือ ดុងทางทูตจะถูกเปิดหรือกักไว้ไม่ได้ แต่ดុងทางกงสุลนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐผู้รับมี เหตุผลจริงจึงที่ เชื่อว่าดុងนั้นบรรจุสิ่งอื่นนอกจากหนังสือ โต้ตอบ เอกสารหรือสิ่งของซึ่งมีเจตนาสำหรับใช้ในทางการ เท่านั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับ เห็นว่าอาจขอให้ผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจของรัฐผู้ส่ง เปิดดុងนั้นต่อหน้าเจ้าหน้าที่เหล่านั้นก็ได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ส่งปฏิเสธคำขอเช่นนั้น ก็ให้ส่งดុងนั้นกลับไปยังที่เริ่มต้นของดុងนั้น

ข้อกำหนดให้มีการส่งดុងที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับสงสัยว่าจะบรรจุของอื่นนอกจากที่อนุญาตให้ทำได้ตามอนุสัญญานั้น ในการประชุมระหว่างประเทศในเรื่องความสัมพันธ์ทาง กงสุล ประเทศที่ได้สนับสนุนแนวความคิดนี้ได้ให้เหตุผลว่า ข้อกำหนดเช่นนี้จะช่วยลดข้อ พิหาพหาคหมางที่อาจมีขึ้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ให้ลดน้อยลง แต่ประเทศไทยไม่เห็นด้วยกับ เหตุผลนี้ และมีความเห็นว่า การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับขอ เปิดตรวจดុងก็เพราะมีข้อสงสัยอย่างจริงจังว่าจะมีของอื่นนอกจากที่อนุสัญญาได้กำหนดไว้บรรจุมา เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ส่งปฏิเสธไม่ยอม ให้เปิดและส่งดុងกลับไปยังที่เริ่มต้นของดុងนั้น ก็ยิ่งจะทำให้ความสงสัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับมีเหตุผลหนักแน่นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะเป็นการ เปิดช่องให้มีการไต่ดุงอย่างละเมียดอนุสัญญา อีกด้วย เพราะไม่ต้องเกรงกลัวว่าจะถูกจับไต่อย่างคานหึงคาเขา จึงมองไม่เห็นว่าการกำหนด เช่นนี้จะช่วยลดข้อพิหาพหาคหมางระหว่างรัฐเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางกงสุลลงได้อย่างไร

นอกจากนี้ ทั้งในกรณีทางทูตและทางกงสุล รวมทั้งสถานที่ทำการทางกงสุลที่มี พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์เป็นหัวหน้า บอมนิบัติเอกสารทางทูตและทางกงสุลได้ทั้งปกติและพิเศษ หรือเฉพาะกรณีซึ่งรัฐผู้รับจะละเมิดสิทธิส่วนบุคคลมิได้ และจะไม่ถูกจับกุมหรือกักขังในรูปใด หรือจะมอบหมายดุงไว้แก่ผู้บังคับการของเรือหรือของอากาศยานพาณิชย์ก็ได้ แต่ไม่ให้ถือว่า ผู้บังคับการของเรือหรือของอากาศยานพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นผู้ถือสารทางทูตหรือทางกงสุล

ส่วนองค์การระหว่างประเทศนั้น ในทางปฏิบัติจะได้รับความอนุเคราะห์ไม่น้อย กว่าที่ได้ให้แก่รัฐบาลอื่นหรือแก่องค์การอื่นใดของรัฐบาลอื่น รวมทั้งคณะผู้แทนทางทูตของต่างประเทศในประเศเจ้าภาพในเรื่องที่เกี่ยวกับลำดับก่อนหลัง อัคราและภาชีสำหรับไปรษณีย์ โทรเลข วิทยุโทร เลข โทรภาพ โทรศัพท และการสื่อสารอื่น ตลอดจนอัคราสำหรับการส่ง ขาวของหนังสือพิมพ์ไปยังหนังสือพิมพ์และวิทยุ จะตรวจข่าวหนังสือโต้ตอบ เป็นทางการหรือ

ตรวจข่าวการสื่อสารอื่นขององค์การไม่ได้ และจะต้องให้องค์การใช้ประมวลและรหัส
ตลอดจนรับหนังสือโต้ตอบจากผู้สื่อสารหรือในดុងซึ่งได้รับ เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน เช่น เกี่ยว
กันกับผู้สื่อสารและดុងทางทูตใดด้วย

๖. ค่าธรรมเนียมและค่าภาระที่เรียกเก็บในรัฐผู้รับ

คณะผู้แทนทางทูตย่อมได้รับยกเว้นไม่คองชำระค่าตีพิมพ์ และภาษีพิงมวล ที่
เรียกเก็บตามวิธีทางของการปฏิบัติหน้าที่ของคณะผู้แทน

แต่สถานที่ทำการทางกงสุลจะ เรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าภาระในอาณาเขต
ของรัฐผู้รับได้เฉพาะที่กฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้ส่งได้บัญญัติไว้สำหรับการกระทำทางกงสุล
เท่านั้น และจำนวนเงินที่เรียกเก็บและการรับค่าธรรมเนียมและค่าภาระ เช่นว่านี้เท่านั้น ที่จะ
ได้รับยกเว้นไม่คองชำระค่าตีพิมพ์และค่าภาระในรัฐผู้รับ

๗. ความคุ้มครองและความละเมิดมิได้สำหรับตัวบุคคล

ในกรณีทางทูต ตัวแทนทางทูต คนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของ
ตัวแทนทางทูตและมีใจคนชาติของรัฐผู้รับและบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ และฝ่าย
บริการของคณะผู้แทนทางทูต รวมทั้งคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลใน
เจ้าหน้าที่ เช่นว่านี้ และมีใจคนชาติของรัฐผู้รับหรือมิได้เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ประจำในรัฐผู้รับ จะถูก
ละเมิดมิได้ และจะได้รับการยกเว้นไม่ถูกจับกุมหรือกักขังในรูปใด ๆ รัฐผู้รับจะปฏิบัติต่อบุคคล
ดังกล่าวแล้วด้วยความเคารพตามควร และจะดำเนินการทั้งปวงที่เหมาะสมเพื่อป้องกัน
ประทุษร้ายใด ๆ ต่อตัวบุคคล เสรีภาพ หรือเกียรติยศของบุคคลเหล่านี้ด้วย ถ้าตัวแทนทาง
ทูตเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ เว้นแต่รัฐผู้รับจะให้เอกสิทธิ์และ
ความคุ้มกันเพิ่มเติม จะได้รับความละเมิดมิได้ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่โดยปฏิบัติไปในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของตนเท่านั้น ส่วนบุคคลอื่นในคณะผู้แทนทางทูตและคนใจส่วนตัวซึ่งเป็นคนชาติ
ของรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความละเมิดมิได้เท่าที่รัฐผู้รับยอมให้
เท่านั้น^{๓๐}

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘ - ๑๕๐

ในกรณีทางกงสุล พนักงานกงสุลอาชีพจะได้รับแค่เพียงการปฏิบัติด้วยความ
 เคารพความสมควรจากรัฐผู้รับ และรัฐผู้รับจะดำเนินการทั้งปวงที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการ
 ประหวนร้ายใด ๆ ต่อตัวบุคคล เสรีภาพหรือเกียรติยศ ส่วนพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ รัฐผู้รับ
 มีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง เช่นที่อาจจำต้องการ โดยเหตุผลของตำแหน่งฐานะ เป็นทางการของ
 พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์เท่านั้น พนักงานกงสุลอาชีพจะได้รับยกเว้นไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังรอ
 การพิจารณาพิพากษาของศาล เว้นแต่ในกรณีของความผิดทางอาญาฉุกเฉิน และ เป็นไป
 คำวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาลผู้มีอำนาจด้วย และนอกจากการจับกุมหรือคุมขังรอการพิจารณา
 พิจารณาของศาลดังกล่าวแล้ว จะจำขังหรือจำกักเสรีภาพไม่ว่าในรูปใด ๆ ของกงสุลไม่ได้
 เว้นไว้แต่จะเป็นการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลที่มีผลถึงที่สุด ในกรณีที่มีการดำเนินคดีอา
 ญาต่อพนักงานกงสุลอาชีพหรือพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ พนักงานกงสุลทั้งสองประเภทจะต้องไป
 ปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ แต่การดำเนินคดีจะต้องกระทำด้วยความ เคารพตามควร
 ต่อพนักงานกงสุลทั้งสองประเภทนี้ให้สมกับตำแหน่งฐานะอันเป็นทางการ และในกรณีของพนักงาน
 กงสุลอาชีพจะไต่กระทำให้เป็นไปในทำนองที่จะกีดขวางการปฏิบัติหน้าที่ทางกงสุลให้น้อย
 ที่สุดที่จะเป็นไปได้ ถ้าหากจำเป็นต้องจับกุมคุมขังพนักงานกงสุลอาชีพตามที่กล่าวข้างต้น การ
 พ้องรองคดีจะไต่กระทำให้อาชาน้อยที่สุด ส่วนในกรณีของพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์นั้น อาจถูก
 จับกุมหรือคุมขังได้ ถ้ากระทำด้วยความผิดทางอาญาแม้จะไม่ใช่ประเภทฉุกเฉิน และไม่มีคำ
 วินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาลผู้มีอำนาจ เว้นแต่พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์จะถูกจับกุมหรือกักขัง
 การดำเนินคดีจะไต่กระทำให้เป็นไปในทำนองที่จะกีดขวางการปฏิบัติหน้าที่ทางกงสุลให้
 น้อยที่สุดที่จะเป็นไปได้ เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องคุมขังพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ การดำเนินคดี
 จะไต่กระทำให้อาชาน้อยที่สุด

ในระหว่างพนักงานกงสุลอาชีพและพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ จะเห็นได้ว่าระดับ
 ของความยกเว้นจากการจับกุมหรือคุมขังลดหลั่นกันอยู่ กล่าวคือ ในกรณีของพนักงานกงสุล
 อาชีพ ถ้าไม่ใช่เป็นความผิดทางอาญาฉุกเฉิน และไม่มีคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาลผู้มีอำนาจ
 แล้ว จะจับกุมหรือคุมขังรอการพิจารณาพิพากษาไม่ได้ แต่พนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ย่อมถูกจับกุม

หรือคุมขังได้โดยไม่มีข้อยกเว้น ^{๓๑}

ส่วนพนักงานกงสุลหรือบุคคลอื่นในสถานที่ทำการทางกงสุลซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้รับ หรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ คนในครอบครัวของพนักงานกงสุลไม่ว่าจะเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับหรือไม่ก็ตาม ตลอดจนคนในครอบครัวของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลและบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายลวนตวิ ซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้รับ หรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความยกเว้นจากการจับกุมหรือคุมขังเพียงไรหรือไม่ ยอมสุกแล้วแต่รัฐผู้รับจะยกเว้นให้

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศนั้น ผู้แทนของรัฐสมาชิก หัวหน้าสำนักงาน หรือผู้ทำการแทน รองหัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน พนักงานชั้นผู้ใหญ่ที่อนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันโดยเท่าเทียมกันกับตัวแทนทางทูต รวมทั้งคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลเหล่านี้ ตลอดจนพนักงานชั้นรองลงมาและผู้เชี่ยวชาญขององค์การ จะได้รับความยกเว้นจากการจับกุมหรือกักขัง

๘. ความละเมิดมิได้และความคุ้มครองสำหรับที่อยู่ส่วนตัว กระดาษหนังสือโต้ตอบ และทรัพย์สิน

ในกรณีทางทูต ที่อยู่อาศัยของตัวแทนทางทูตและบุคคลในคณะ เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ หรือฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทนทางทูต จะถูกละเมิดมิได้ และจะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับสถานที่ยังของคณะผู้แทนทางทูต กระดาษ หนังสือโต้ตอบ และทรัพย์สิน เว้นไว้แต่ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ส่วนตัวที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ หรือที่บุคคลดังกล่าวเกี่ยวเนื่องเป็นส่วนตัวในฐานะที่เป็นผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรมหรือโดยศาลตั้งเป็นทายาทหรือผู้รับมรดก หรือที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางวิชาชีพหรือทางพาณิชย์ ซึ่งบุคคลดังกล่าวได้กระทำในรัฐผู้รับ นอกเหนือไปจากการหน้าที่เป็นทางการของคน จะถูกละเมิดมิได้เช่นเดียวกัน

^{๓๑} ประสิทธิภาพ นรินทร์างกูร ณ อยุธยา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑

ในกรณีทางกงสุล ไม่มีข้อกำหนดในเรื่องดังกล่าวข้างต้น

แต่ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ ผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะได้รับ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันอย่างเท่าเทียมกันกับตัวแทนทางทูตตามอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ เจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง จะได้รับ เอกสิทธิ์ เช่น เคียวกันกับตัวแทนทางทูตดังได้กล่าวไว้ในวรรคแรกของข้อนี้

๔. ความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษา

ในกรณีทางทูต ตัวแทนทางทูต คนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของตัวแทนทางทูตและมีเชื้อคนชาติของรัฐผู้รับ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทนทางทูตและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลเหล่านี้ที่มีเชื้อคนชาติของรัฐผู้รับ หรือมิได้เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาทางอาญาของรัฐผู้รับโดยไม่มีข้อยกเว้น และจากอำนาจพิจารณาพิพากษาทางแพ่งและทางปกครองของรัฐผู้รับด้วย โดยมีข้อยกเว้นดังต่อไปนี้.- (ก) การดำเนินคดีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ส่วนตัวที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ (ข) การดำเนินคดีเกี่ยวกับการล้มมรดกในฐานะผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรมหรือโดยศาลตั้ง ในฐานะที่เป็นทายาทหรือผู้รับมรดกอันเป็นการส่วนตัวและมีเชื้อแทนรัฐผู้ส่ง และ (ค) การดำเนินคดีเกี่ยวกับกิจกรรมในทางวิชาชีพหรือทางพาณิชย์ที่กระทำในรัฐผู้รับนอกเหนือไปจากการหน้าที่เป็นทางการของคน ถ้าตัวแทนทางทูตเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ไต่ปฏิบัติไปในการปฏิบัติหน้าที่ของคนเท่านั้น ส่วนบุคคลอื่นในคณะเจ้าหน้าที่ของคณะผู้แทนทางทูตและคนในส่วนตัวซึ่งเป็นคนชาติหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาเท่าที่รัฐผู้รับให้เท่านั้น บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการของคณะผู้แทนทางทูตที่มีเชื้อคนชาติของรัฐผู้รับหรือมิได้เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาของรัฐผู้รับในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ไต่ปฏิบัติไปในการปฏิบัติหน้าที่ของคน ส่วนคนในส่วนตัวของบุคคลในคณะผู้แทนทางทูตจะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาเท่าที่

รัฐผู้รับยอมให้เท่านั้น ถ้าตัวแทนทางทูตเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ เว้นแต่รัฐผู้รับจะให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันเพิ่มเติม จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาของรัฐผู้รับในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเท่านั้น ส่วนบุคคลอื่นในขณะผู้แทนทางทูตและคนใจส่วนตัวซึ่งเป็นคนชาติหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาเท่าที่รัฐผู้รับยอมให้เท่านั้น

ในกรณีทางกงสุล พนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุล รวมทั้งพนักงานกงสุล กิจนิเทศก์ จะไม่ตกอยู่ใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาลหรือฝ่ายปกครองของรัฐผู้รับในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปในการหน้าที่ทางกงสุล แต่ถ้าเป็นการดำเนินคดีแพ่งที่เกิดจากสัญญาที่มีได้กระทำในฐานะ เป็นตัวแทนของรัฐผู้ส่ง หรือเป็นการดำเนินคดีแพ่งโดยภาคีสี่สาม หรือบุคคลภายนอกสำหรับความเสียหายที่เกิดจากอุบัติเหตุในรัฐผู้รับอันเกิดจากยานพาหนะ เรือ หรืออากาศยานแล้ว ก็จะไม่ได้รับความคุ้มกัน ส่วนบุคคลอื่นในสถานที่ทำการทางกงสุลซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับและคนในครอบครัวของพนักงานกงสุลซึ่งเป็นคนชาติของรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ ตลอดจนคนในครอบครัวของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลและบุคคลในขณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่วนตัว ซึ่งเป็นคนชาติรัฐผู้รับหรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาเพียงเท่าที่รัฐผู้รับให้เท่านั้น

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ ผู้แทนของรัฐสมาชิก หัวหน้าสำนักงานหรือผู้ทำการแทน รองหัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน หรือพนักงานชั้นผู้ใหญ่ที่อนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันโดยเท่าเทียมกันกับตัวแทนทางทูต จะได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษาทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครองของรัฐผู้รับ เช่นเดียวกับตัวแทนทางทูตซึ่งได้กล่าวไว้ในวรรคแรกของข้อนี้ แต่พนักงานชั้นรองลงมาและผู้เชี่ยวชาญขององค์การจะได้รับความคุ้มกันในส่วนที่เกี่ยวกับถ้อยคำที่พูดหรือเขียน และการกระทำที่ประสงค์ไปในการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นทางการของตนเท่านั้น

ความคุ้มครองจากอำนาจพิจารณาพิพากษานั้น อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ได้มีบทกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่เป็นการยกเว้นอำนาจพิจารณาพิพากษาของรัฐผู้ส่งให้แก่บุคคลที่จะได้รับยกเว้นจากอำนาจพิจารณาพิพากษาของรัฐผู้รับด้วย ในกรณีที่จะต้องมีการระหว่างประเทศก็ไม่ยกเว้นอำนาจพิจารณาพิพากษาของรัฐสมาชิกขององค์การให้แก่บุคคลที่เป็นผู้แทนหรือได้เคย เป็นผู้แทนของรัฐสมาชิกนั้น เช่นกัน

ทั้งนี้พึงสังเกตไว้ด้วยว่า ความคุ้มครองจากอำนาจพิจารณาพิพากษาของรัฐที่ได้กล่าวมานี้ เป็นความคุ้มครองหรือความยกเว้นจากกฎหมายวิธีสารบัญญัติ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการยกเว้นไม่ดำเนินคดีในศาลเท่านั้น หากใ้หมายความว่าเป็นการยกเว้นจากกฎหมายสารบัญญัติไม่อนุสัญญาว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มครองทางทูตและทางกงสุลตลอดจนอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ เจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศ ได้มีบทกำหนดหน้าที่ให้บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มครอง และองค์การระหว่างประเทศตลอดจนบุคคลที่ได้รับ ความคุ้มครองทางองค์การระหว่างประเทศ เคารพต่อกฎหมายและขอบังคับของรัฐผู้รับและของประเทศเจ้าภาพไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การยกเว้นไม่ดำเนินคดีแก่บุคคลเหล่านี้ก็มีใ้หมายความว่าคุณภาพเหล่านี้จะไม่ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐผู้รับหรือการละเมิดสิทธิหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นไม่ ถ้าบุคคลเหล่านี้ฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐผู้รับหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของรัฐผู้รับที่เกี่ยวข้องซึ่งยอมไต่ถามกระทรวงการต่างประเทศ ก็จะต้องเข้าดำเนินการกับรัฐผู้ส่งเพื่อให้จัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือเพื่อให้มีการชดเชยความเสียหายเช่นว่านั้นตามควรแก่กรณี

๑๐. การให้การในฐานะพยาน

ในกรณีทางทูต ศักดิ์แห่งทูตและบุคคลในคณะ เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิเสการของคณะผู้แทนทางทูตรวมทั้งคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลเหล่านี้ ถ้าไม่มีลักษณะชาติของรัฐผู้รับ ไม่จำเป็นต้องให้การในฐานะพยาน จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้

ในกรณีทางกงสุล บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลอาจถูกเรียกตัวไปในฐานะพยานในระหว่างการดำเนินคดีทางศาลหรือทางปกครองก็ได้ แต่บุคคลเช่นว่านี้ไม่อยู่ภายใต้ข้อผูกพันที่จะให้การในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน หรือที่จะแสดงหนังสือโต้ตอบและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการหน้าที่ของตน และมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายของรัฐผู้ส่งด้วย ถ้าบุคคลเช่นว่านี้เป็นลูกจ้างทางกงสุลหรือเป็นบุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการจะปฏิเสธไม่ให้การไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน หรือที่จะแสดงหนังสือโต้ตอบและเอกสารที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการหน้าที่ของตน หรือเป็นการให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายของรัฐผู้ส่ง ถ้าบุคคลเช่นว่านี้ซึ่งเป็นพนักงานกงสุลปฏิเสธที่จะให้การก็ไม่อาจใช้วิธีการบังคับหรือลงโทษแก่บุคคลดังกล่าวนี้ได้ แต่พนักงานกงสุลก็สมควรที่จะไม่ให้การได้ก็เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการหน้าที่ของตนหรือที่จะแสดงหนังสือโต้ตอบและเอกสารที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการหน้าที่ของตนและในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายของรัฐผู้ส่งเท่านั้น

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ อนุสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศเจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องมักจะไม่มีบทกำหนดในเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะเจาะจง คงมีบทกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ในองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐสมาชิกตลอดเวลา เพื่อยังความสะดวกให้ในการบริหารความยุติธรรมที่มีอยู่

ในเรื่องการให้การในฐานะพยานนี้พึงเข้าใจไว้ด้วยว่า การที่ศาลของรัฐออกหมายเรียกให้มาให้การ เป็นพยานเป็นเรื่องหนึ่ง การให้การเป็นพยานเป็นอีกเรื่องหนึ่งสำหรับบุคคลที่มีสิทธิได้รับความคุ้มกันจากอำนาจพิจารณาพิพากษานั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับต้องการคำให้การ เช่นว่านี้ แทนที่ศาลของรัฐผู้รับจะออกหมายเรียกตรงไปยังตัวบุคคลเช่นว่านั้นก็เสีย อาจขอให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ติดต่อสอบถามความสมัครใจก่อนแล้วจึงออกหมายเรียกหรือส่งแจ้งความออกมามายังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อติดต่อกับสถานทูต สถานกงสุล หรือสำนักงานขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องต่อไปก็ได้ การให้การอาจใช้วิธีให้ทำคำให้การ เป็นลายลักษณ์อักษรหรือส่งเจ้าหน้าที่มาบันทึกปากคำนอกศาล เช่น ณ ที่ทำการหรือบ้าน

ของบุคคล เช่นว่านี่ที่เกี่ยวข้องก็ได้ เท่าที่ได้กล่าวมานี้ย่อมเห็นได้ว่า การให้การเป็นพยาน มีใจเป็นเรื่องของความคุ้มกัน แต่การที่ศาลใช้อำนาจขอยกหมายเรียกเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความคุ้มกัน

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้ออกจะถือกันว่า การให้การในฐานะพยานนั้น เป็นการให้ความร่วมมือกันในการบริหารและผูกโยงซึ่งความยุติธรรม เมื่อมีกรณีขึ้น ก็มักจะไม่ใคร่มีการปฏิเสธกัน

๑๑. การยกเว้นจากการเก็บภาษีอากร

ในกรณีทางทูต ศักดิ์แทนทางทูตและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของ ศักดิ์แทนทางทูตและมีใจคนชาติของรัฐผู้รับ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการ ของคณะผู้แทนทางทูตและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคล เช่นว่านี่ และมีใจคนชาติของรัฐผู้รับ และมีใจเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับยกเว้นจากค่าตีพิมพ์และภาษี หักปรังของชาติ ของภูมิภาค หรือของเทศบาล ไม่ว่าในส่วนบุคคลหรือในทรัพย์สิน เว้นแต่ (ก) ภาษีทางอ้อมทุกชนิดที่ตามปกติรวมอยู่ในราคาสินค้าหรือบริการ (ข) ค่าตีพิมพ์และภาษี จากอสังหาริมทรัพย์อันเป็นของส่วนตัวที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐผู้รับ (ค) อากรทรัพย์สินมรดก อากรสืบมรดก หรืออากรรับมรดก แต่จะไม่เรียกเก็บอกรดังกล่าวสำหรับสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่ใน รัฐผู้รับ เพราะผู้ว่าราชการได้มาอยู่ในรัฐนั้นในฐานะที่เป็นบุคคลในคณะผู้แทนทางทูตหรือคนใน ครอบครัวของบุคคล เช่นว่านี่ (ง) ค่าตีพิมพ์และภาษีจากเงินได้ส่วนตัวที่มีแหล่งกำเนิดในรัฐผู้รับ และภาษีจากเงินทุนในการลงทุนที่ได้ทำไปในกิจการทางพาณิชย์ในรัฐผู้รับ (จ) ค่าเรียกเก็บ สำหรับบริการจำเพาะที่ได้ให้ และ (ฉ) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน ค่าธรรมเนียมศาล หรือค่าธรรมเนียมส่วนนคววม ค่าตีพิมพ์การจ้างและอกรแสตมป์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอสังหา ริมทรัพย์ อันเป็นของส่วนตัว บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการของคณะผู้แทนทางทูตและคนได้ ส่วนตัวของบุคคลในคณะผู้แทนทางทูต ซึ่งมีใจคนในชาติของรัฐผู้รับ หรือมีใจเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวร ในรัฐผู้รับ จะได้รับยกเว้นจากค่าตีพิมพ์ และภาษีสำหรับฆ่าเนื้อสัตว์ที่ได้รับเนื่องจากการรับจ้าง หน่วยงานของคน

ในกรณีทางกงสุล พนักงานฝ่ายกงสุลและลูกจ้างฝ่ายกงสุลและคนในครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลเหล่านี้ จะได้รับยกเว้นจากค่าคิดค้นและภาษีที่พึงปวงของชาติของภูมิภาค หรือของเทศบาล ไม่ว่าในส่วนบุคคลหรือในทรัพย์สิน เช่น ในกรณีทางทูตคังกล่าวข้างต้น มีข้อที่แตกต่างออกไปเพียงเล็กน้อย คือใน (ค) จะไม่ยกเว้นอากรการโอนมรดกให้ นอกจากสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่ในรัฐผู้รับ เพราะผู้ขายขมได้มาอยู่ในรัฐผู้รับนั้นในฐานะที่เป็นบุคคลในสถานที่พักทางกงสุลหรือคนในครอบครัวของบุคคลเช่นว่านี้เพิ่มขึ้น และใน (ง) จะไม่ยกเว้นค่าคิดค้นและภาษีจากเงินได้ส่วนตัวรวมทั้งกำไรจากทุนที่มีแหล่งกำเนิดในรัฐผู้รับ และภาษีจากเงินทุนในการลงทุนที่ได้ทำไปในกิจการทางพาณิชย์ หรือการเงินในรัฐผู้รับให้ ส่วนพนักงานกงสุลก็คิดค้นจะได้รับยกเว้นจากค่าคิดค้นและภาษีที่พึงปวงที่เกี่ยวจากค่าตอบแทน และบำเหน็จที่ตนได้รับจากรัฐผู้ส่งในสิ่งที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทางกงสุล เท่านั้น ^{๓๓}

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ หัวหน้าหรือผู้ทำการแทนหัวหน้าสำนักงาน รองหัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน หรือพนักงานชั้นผู้ใหญ่ซึ่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ เจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ ใค้อุปโภค เอกสิทธิ์และความคุ้มกันโดยเท่าเทียมกันกับตัวแทนทางทูต จะได้รับความยกเว้นจากการเก็บภาษีอากรตามที่ได้กล่าวไว้ในวรรคแรกของข้อนี้ ส่วนพนักงานชั้นรองลงมาและผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ จะได้รับยกเว้นภาษีสำหรับเงินได้หรือบำเหน็จที่องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องจ่ายให้เท่านั้น ^{๓๔}

๑๒. การยกเว้นจากบริการและภาระอุดหนุนส่วนตัว

ในกรณีทางทูต ตัวแทนทางทูตและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของตัวแทนทางทูตและมีโซคนชาติของรัฐผู้รับ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการและฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทนทางทูตและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลเช่นว่านี้ และมีโซคนชาติของรัฐผู้รับ หรือมิได้เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ จะได้รับความยกเว้นจากการให้บริการส่วนบุคคลที่พึงปวง เช่น หน้าที่ที่จะต้องรับราชการทหาร เป็นต้น จากบริการสาธารณะที่พึงปวงไม่ว่าชนิดใด และจากข้อผูกพันทางทหาร เช่นที่เกี่ยวกับการเรียกเกณฑ์ ภาระอุดหนุนและ

การเรียกเอาที่อยู่เพื่อการทหาร

ในกรณีทางกงสุล รัฐผู้รับจะให้ความยกเว้น เช่นที่กล่าวข้างต้นแก่บุคคลในสถานที่ทำกรทางกงสุลและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลเช่นว่านี้ รวมทั้งแก่พนักงานกงสุลที่ติดตัว

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ ผู้แทนรัฐสมาชิก พนักงาน และผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ จะได้รับความยกเว้นสำหรับพันธะที่จะต้องให้บริการแก่ชาติ เช่น การรับราชการทหารตามอนุสัญญาหรือความตกลงที่องค์การระหว่างประเทศได้ทำไว้กับประเทศเจ้าภาพที่เกี่ยวข้อง

๑๓. การยกเว้นจากการเก็บอากรศุลกากรและการตรวจทางศุลกากร

ก. การยกเว้นอากร ภาษี และค่าภาระสิ่งของสำหรับใช้ในราชการ

สิ่งของสำหรับใช้ในทางการ ของคณะผู้แทนทางทูต และของสถานที่ทำการทางกงสุลนั้น รัฐผู้รับจะอนุญาตให้นำเข้าและยกเว้นอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระที่เกี่ยวข้องเนื่องทั้งปวง นอกจากค่าภาระสำหรับการเก็บรักษา การขนของ และบริการที่คล้ายคลึงกันตามกฎหมาย และข้อบังคับ เช่นที่รัฐผู้รับอาจตราไว้ แต่สิ่งของสำหรับใช้ในทางการของสถานที่ทำการทางกงสุลที่มีพนักงานกงสุลที่ติดตัวเป็นหัวหน้า รัฐผู้รับจะอนุญาตให้นำเข้าและยกเว้นอากรศุลกากรและค่าภาระที่เกี่ยวข้อง เช่นที่กล่าวข้างต้น เฉพาะตราแผ่นดิน ธง ป้าย ตราประทับ และตราดอกสมุท สิ่งพิมพ์ทางการ เครื่องตกแต่งประจำสำนักงาน บริภัณฑ์ประจำสำนักงานฯ และสิ่งของที่คล้ายคลึงกันที่จัดให้โดยรัฐผู้ส่งหรือตามคำขอร้องของรัฐผู้ส่งเท่านั้น

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ ประเทศเจ้าภาพจะยกเว้นอากรศุลกากรและยกเว้นจากการห้ามและการจำกัดในการนำเข้าและส่งออกสำหรับสิ่งของที่นำเข้าหรือส่งออก สำหรับใช้ในทางการขององค์การ และมีข้อกำหนดทำความเข้าใจเพิ่มเติมไว้ด้วยว่า สิ่งของที่ได้นำเข้ามาภายใต้การยกเว้น เช่นว่านี้จะไม่ขายในประเทศที่ได้นำของนั้นเข้า เว้นแต่จะเป็นไปคามเงื่อนงำที่ตกลงไว้กับรัฐของประเทศเจ้าภาพที่เกี่ยวข้อง

จ. การยกเว้นอากร ภาษี และค่าภาระสิ่งของสำหรับใช้ส่วนบุคคล

ในกรณีทางศุลกากร รัฐผู้รับอนุญาตให้นำเข้าและยกเว้นอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระที่เกี่ยวข้อง เนื่องทั้งปวง นอกจากค่าภาระสำหรับการเก็บรักษา การขนส่ง และบริการที่คล้ายคลึงกันตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ ซึ่งสิ่งของสำหรับใช้ส่วนบุคคล ของตัวแทนทางทูตหรือของกงในครอบครัวของตัวแทนทางทูตซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของตัวแทนทางทูตด้วย สิ่งของที่เจตนาสำหรับการตั้งถิ่นฐานของตัวแทนทางทูตก็จะได้รับการยกเว้นตามที่กล่าวข้างต้นด้วย สิ่งของส่วนบุคคลในขณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทนทางทูตและคนในครอบครัวซึ่งประกอบเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลเช่นว่านี้ จะได้รับการยกเว้นดังกล่าวแล้ว เฉพาะสิ่งของสำหรับการใช้ส่วนบุคคล และสิ่งของที่เจตนาสำหรับการตั้งถิ่นฐานที่ให้นำเข้ามาในเวลาที่เข้ารับหน้าที่ครั้งแรกเท่านั้น

ในกรณีทางกงสุล สิ่งของสำหรับการใช้ส่วนบุคคลของพนักงานกงสุลและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของพนักงานกงสุล รวมทั้งสิ่งของที่เจตนาสำหรับการตั้งถิ่นฐานจะได้รับการยกเว้นอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระเช่นเดียวกับในกรณีของตัวแทนทางทูตและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของตัวแทนทางทูต โดยมีเงื่อนไขว่าสิ่งของที่เจตนาสำหรับการบริโภคจะต้องไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับการใช้ประโยชน์โดยตรงโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่วนลูกจ้างฝ่ายกงสุลจะได้รับการยกเว้นเช่นว่านี้ เฉพาะสิ่งของสำหรับการใช้ส่วนบุคคล และสิ่งของที่เจตนาสำหรับการตั้งถิ่นฐานที่ให้นำเข้ามาในเวลาที่เข้ารับหน้าที่ครั้งแรกเท่านั้น

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ หัวหน้าสำนักงานหรือผู้ทำการแทนรองหัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน หรือพนักงานชั้นผู้ใหญ่ขององค์การ ซึ่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศกำหนดให้ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันโดยเท่าเทียมกันกับตัวแทนทางทูต จะได้รับยกเว้นอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระเช่นเดียวกับกับตัวแทนทางทูต แต่พนักงานชั้นรองลงมาและผู้เชี่ยวชาญขององค์การ จะได้รับยกเว้นอากรศุลกากร ภาษี และค่าภาระสำหรับข้าวของส่วนตัวและเครื่องตกแต่งบ้านที่ให้นำเข้ามาในการเข้ารับหน้าที่ครั้งแรกเท่านั้น

ค. การตรวจทางศุลกากร

ในกรณีทางทูต หีบห่อส่วนบุคคลของตัวแทนทางทูตและคนในครอบครัว ซึ่งประกอบเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของตัวแทนทางทูต จะได้รับยกเว้นจากการตรวจ แต่ถ้ามีมูลเหตุร้ายแรงที่ทำให้สันนิษฐานได้ว่าหีบห่อ เช่นว่านี้มีได้บรรจุสิ่งของที่ใดกำหนดให้ได้รับการยกเว้นดังกล่าวไว้ใน ข. หรือมีสิ่งของที่คงห้ามตามกฎหมายมิให้นำเข้าหรือส่งออก หรือที่คงควบคุมโดยการกักตรวจตามข้อบังคับของรัฐผู้รับ ก็อาจตรวจได้ การตรวจเช่นว่านี้จะได้กระทำต่อหน้าตัวแทนทางทูต หรือผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจของตัวแทนทางทูต

ในกรณีทางกงสุล หีบห่อส่วนบุคคลที่ติดตัวมากับพนักงานกงสุลและคนในครอบครัวที่เป็นส่วนแห่งครัวเรือนของพนักงานกงสุลเท่านั้น ที่จะได้รับยกเว้นจากการตรวจ โดยมีข้อยกเว้นเช่นเดียวกันกับในกรณีทางทูตดังกล่าวแล้ว และถ้าจะตรวจ การตรวจจะได้กระทำต่อหน้าพนักงานกงสุลหรือคนในครอบครัวของพนักงานกงสุลที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศหัวหน้าสำนักงานหรือผู้ทำการแทนรองหัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน หรือพนักงานชั้นผู้ใหญ่ขององค์การซึ่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเจ้าภาพกำหนดให้ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันโดยเท่าเทียมกันกับตัวแทนทางทูต จะได้รับการยกเว้นจากการตรวจทางศุลกากร โดยมีข้อยกเว้นเช่นเดียวกันกับตัวแทนทางทูต ส่วนพนักงานอื่นและผู้เชี่ยวชาญขององค์การนั้นมิได้มีข้อกำหนดให้ยกเว้นการตรวจทางศุลกากรสำหรับหีบห่อส่วนบุคคล คงมีแต่ข้อกำหนดมิให้ยึดหีบห่อหึ่งที่เป็นส่วนบุคคลและเป็นทางการ

๑๘. การยกเว้นจากการจดทะเบียนคนต่างถิ่นและใบอนุญาตให้มิมีถิ่นที่อยู่

ในกรณีทางทูต อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูตมิได้มีข้อกำหนดในเรื่องนี้ไว้ คงปล่อยให้อยู่ในบังคับของกฎหมายที่เจ้าประเทศอื่น เช่นเดียวกันกับปัญหาอื่น ๆ ในเรื่องความสัมพันธ์ทางทูตที่มิได้วางข้อบังคับไว้อย่างแจ่มชัดในอนุสัญญานี้

ในกรณีทางกงสุล อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ก็มีข้อกำหนดในเรื่องนี้สำหรับพนักงานกงสุลอาชีพ เช่นเดียวกันกับในกรณีทางทูต คงมีบทกำหนดให้ยกเว้นเฉพาะพนักงานกงสุลกิตติมศักดิ์ นอกจากผู้ซึ่งประกอบกิจการทางวิชาชีพหรือพาณิชย์ใด ๆ ในรัฐผู้รับเพื่อผลกำไรส่วนบุคคล มิให้ต้องผูกพันตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐผู้รับ

เกี่ยวกับการจดทะเบียนคนต่างศาและใบอนุญาตใหม่ถึงเพื่อยู่

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ ยูเอ็นรัฐสมาชิกและคู่สมรส พนักงานและ
ผู้เข้าอยู่อาศัยขององค์การระหว่างประเทศและคู่สมรสกับญาติในความอุปการะ จะได้รับการยกเว้น
จากข้อจำกัดในการ เฝ้า เมืองและการจดทะเบียนคนต่างศา

๑๕. การยกเว้นจากการประกันสังคม

ในกรณีทางบุคคลและคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของตัวแทนทางทูต
ซึ่งมีสัญชาติของผู้รับ บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและฝ่ายวิชาการของคณะผู้แทนทางทูต
ซึ่งมีสัญชาติของรัฐผู้รับ และมีไซเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ และคนไร้สัญชาติซึ่งรับจ้าง
ตัวแทนทางทูตแต่ฝ่ายเดียว ถ้ามีสัญชาติของรัฐผู้รับ หรือมีไซเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ
และอยู่ในข่ายบังคับของบทว่าด้วยประกันสังคมของรัฐผู้ส่งหรือของรัฐที่สามแล้ว จะได้รับการยกเว้น
จากบทว่าด้วยประกันสังคม ซึ่งอาจมีบังคับอยู่ในรัฐผู้รับ ตัวแทนทางทูตซึ่งจ้างบุคคลที่มีไซอยู่ใน
ข่ายที่จะได้รับการยกเว้น จะต้องปฏิบัติตามขอกู้พื้นที่บทว่าด้วยการประกันสังคมของรัฐผู้รับตั้ง
บังคับเอาแก่นายจ้างด้วย แต่จากระบบการประกันสังคมของรัฐผู้รับอนุญาตให้เข้าร่วมโดยความ
สมัครใจได้ การยกเว้นนี้ก็จะไม่กีดกันการเข้าร่วมเช่นว่า นอกจากนี้การยกเว้นการประกันสังคม
ตามอนุสัญญานี้จะไม่กระทบถึงความตกลงสองฝ่าย หรือหลายฝ่ายเกี่ยวกับการประกันสังคมที่ได้ทำ
กันไว้ก่อน และจะไม่กีดกันการหาความตกลง เช่นว่านี้ในอนาคตด้วย

ในกรณีทางกงสุล บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลสำหรับบริการที่ตนให้แก่รัฐผู้ส่ง
และคนในครอบครัวซึ่งเป็นส่วนแห่งครัวเรือนของบุคคลดังกล่าว บุคคลในคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายส
ผู้ซึ่งเป็นลูกจ้างแต่ฝ่ายเดียวของบุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุล ถ้ามีสัญชาติของรัฐผู้รับ
มีไซเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐผู้รับ และอยู่ในข่ายบังคับของบทว่าด้วยการประกันสังคมของรัฐผู้
หรือของรัฐที่สามแล้ว จะได้รับการยกเว้นจากบทว่าด้วยการประกันสังคมซึ่งอาจมีบังคับอยู่ในรัฐผู้รับ
บุคคลในสถานที่ทำการทางกงสุลซึ่งจ้างบุคคลที่มีไซอยู่ในข่ายที่จะได้รับการยกเว้นจะต้องปฏิบัติตาม
ขอกู้พื้นที่บทว่าด้วยการประกันสังคมของรัฐผู้รับตั้งบังคับเอาแก่นายจ้างด้วย

ในกรณีทางองค์การระหว่างประเทศ อนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ
เจ้าภาพกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบว่ามียกเว้นการให้มีการยกเว้นการ
ประกันสังคม

การเปรียบเทียบเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสถาบันทั้งสามที่กล่าวข้างต้นนี้ ก็เพื่อ
ที่จะให้เห็นความลบล้างของมาตรฐานของเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน เป็นสำคัญ แต่อนุสัญญาที่ได้
กระทำขึ้นในที่ประชุมระหว่างประเทศในทำนองการประชุมสถาบัน ประเทศที่เข้าร่วมประชุมมัก
จะรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ตามแยกผลประโยชน์ของตนจะบังการ เพื่อที่จะดำเนินการในที่ประชุมได้
เป็นไปตามความต้องการ หรือให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของคนในมากที่สุดที่จะทำได้ ผลก็คือ
อนุสัญญาที่ได้ทำขึ้น จึงเป็นผลของการประนีประนอมประโยชน์ที่ขัดแย้งกันอยู่ และในที่สุดก็เกือบ
จะไม่มีประเทศใดได้รับความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์จากอนุสัญญาที่ทำขึ้นโดยที่ประชุมระหว่างประ-
เทศ อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต และอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความ
สัมพันธ์ทางกงสุลก็เป็นเช่นนี้ ประเทศที่เข้าร่วมประชุมแบ่งออกได้เป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐผู้ส่ง
และฝ่ายรัฐผู้รับ ต่างฝ่ายต่างก็พยายามดำเนินการจะให้เป็นไปตามความต้องการ หรืออย่างน้อย
ไม่ให้ขัดต่อผลประโยชน์ของตน บทบางบทที่ยังขัดกับสามัญสำนึก หรือหลักการบริหารความยุติธรรม
ก็ยังมีอยู่ ดังจะเห็นได้จากบทของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล เกี่ยวกับการ
ให้อำนาจรัฐผู้รับจับกุมคุมขังพนักงานกงสุลซึ่งกระทำผิดทางอาญาอุกฉกรรจ์ได้ เมื่อมีคำสั่ง
ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาลผู้มีอำนาจ เป็นต้น ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับพบพนักงานกงสุลกระทำผิดอา
ผิดอาญาซึ่งหน้า แม้จะเป็นความผิดประเภทอุกฉกรรจ์ อนุสัญญาก็มิได้มีบทกำหนดให้ทำการจับกุม
ได้

อย่างไรก็ดี เท่าที่สามารถตกลงกันประมวลเรื่องความสัมพันธ์ทางทูตและเรื่อง
ความสัมพันธ์ทางกงสุล เป็นกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นได้ก็ยังคงถือว่าไม่มีกฎเกณฑ์สำหรับไร
บังคับทั่วไปเสียเลย เมื่อรัฐทั้งหมดยังไม่สามารถที่จะรับกฎเกณฑ์ทั้งสิ้นของอนุสัญญานี้ได้ รัฐใด
ไม่สามารถรับบทกำหนดใดได้ก็ย่อมจะต้องขอสงวนไว้ได้ นอกจากนี้อนุสัญญานี้แม้จะไม่มีข้อกำหนด
ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติระหว่างรัฐไว้ แต่ก็ไม่มีข้อบทเว้นกรณีที่ไม่ให้ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติได้

ช่วย คือ ถ้ารัฐผู้รับใช้บทบาทแห่งอนุสัญญาบางอย่างจำกัด เพราะว่ารัฐผู้ส่งได้ใช้บทนั้นแห่งอนุสัญญา
 นี้บางอย่างจำกัด หรือถ้าโดยจารีตประเพณีหรือความตกลง รัฐได้ให้ผลปฏิบัติกลับเป็นการอนุเคราะห์
 ยิ่งกว่าบทแห่งอนุสัญญานี้กำหนดให้

๔.๔ สรุป

การจัดระเบียบราชการของกระทรวงการต่างประเทศในปัจจุบัน เป็นไปตาม
 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖ และพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วน
 ราชการกระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๓ การจัดระเบียบราชการได้เน้นถึงลักษณะงาน
 เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามบางชนิดยังคงใช้หลักภูมิศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อด้วย ทั้งนี้เพื่อให้
 การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความจริงหลักพื้นฐานในการจัดระเบียบราชการของกระทรวงการต่างประเทศ
 ในปัจจุบันนั้น ก็เป็นไปในลักษณะที่ไม่แตกต่างกับหลักการจัดระเบียบราชการต่างประเทศในสมัย
 ก่อน ๆ คือแบ่งส่วนราชการโดยอาศัยลักษณะงานเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามเมื่อเหตุการณ์ระหว่าง
 ประเทศได้เปลี่ยนไปเนื่องจากโลกมีความเจริญในด้านวัตถุเพิ่มขึ้น การติดต่อระหว่างประเทศ
 ต่าง ๆ รวดเร็วขึ้น และใกล้ชิดกันมากกว่าแต่ก่อน ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศก็มีมากขึ้น
 ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานของกระทรวงการต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเขตภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก
 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้ใช้หลักภูมิศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดระเบียบ
 ราชการด้วย และได้มีการทดลองจัดระเบียบโดยเน้นถึงความสำคัญทางหลักภูมิศาสตร์ถึงระดับ
 กรมในบางสมัยดังกล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามเห็นว่าปริมาณของงานในกรมที่แบ่งตามหลัก
 ภูมิศาสตร์ไม่ไ้ส่วนสมมูลกัน จึงได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขการจัดระเบียบราชการโดยหันมาถือ
 ลักษณะของงานเป็นใหญ่อีกครั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ มาจนถึงขณะนี้ อย่างไรก็ตามก็ยังได้ใช้หลักภูมิ-
 ศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องในการแบ่งส่วนราชการระดับกองในกรมหนึ่ง คือ กรมการเมือง ซึ่งได้
 แบ่งหน้าทีออกเป็น กองยุโรปและอเมริกา กองอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ และกองอาเซียนใต้
 ตะวันออกไกลและไกลและอาฟริกา

การจัดระเบียบราชการในกระทรวง การต่างประเทศที่มีลักษณะไม่เหมือนกับการจัดระเบียบราชการในกระทรวงฝ่ายพลเรือนอื่น ๆ คือ ในกรมแต่ละกรมของกระทรวงการต่างประเทศไม่มีสำนักงานเลขานุการกรมทำหน้าที่ความสารบรรณและธุรการ ตลอดจนการคลังและการบริหารงานบุคคล งานดังกล่าวตกอยู่กับสำนักงานปลัดกระทรวงเพียงแห่งเดียว ทั้งนี้เพราะว่ากระทรวงการต่างประเทศประกอบด้วยกรมต่าง ๆ ที่มีอัตรากำลังเพียงจำนวนไม่มาก เพราะข้าราชการอีกจำนวนหนึ่งได้ออกไปประจำการในสถานทูตที่ประจำอยู่ในต่างประเทศตามระบบการหมุนเวียนข้าราชการในกระทรวง ไปประจำการต่างประเทศ เมื่อแต่ละกรมมีข้าราชการประจำอยู่น้อย และกรมแต่ละกรมก็อยู่ใกล้ชิดติดต่อกัน และอยู่ในบริเวณเดียวกันอยู่แล้ว ดังนั้นเพื่อความรวดเร็วจึงรวบรวมงานด้านธุรการ การคลัง สารบรรณ และบุคคลไว้ที่สำนักงานปลัดกระทรวง ซึ่งในการจัดตั้งกล่าว ผู้เขียนเห็นคิดว่า เป็นการทำให้การดำเนินงานเป็นไปโดยรวดเร็วกว่าการที่จะมีสำนักงานเลขานุการกรมในคและกรมอีก ย่อมเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติงานของกระทรวงการต่างประเทศซึ่งต้องการความรวดเร็วให้ทันเวลากับสถานการณ์ระหว่างประเทศซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ยังมีหน่วยปฏิบัติงานในกระทรวงการต่างประเทศอีกหน่วยหนึ่งคือ สำนักงานเลขาธิการอาสา-เอเซียบนแห่งชาติ (ไทย) ซึ่งมีได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการในกระทรวงการต่างประเทศ เพียงแต่ให้ข้าราชการในกรมเศรษฐกิจมาทำหน้าที่ในสำนักงานนี้ เลขาธิการสำนักงานนี้ได้แก่ อธิบดีกรมเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในสำนักงานนี้ยังมีตำแหน่งรองเลขาธิการ หัวหน้าหน่วยปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่เศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่วิชาการและการวิจัย กับเจ้าหน้าที่สังคมและวัฒนธรรม

แผนภูมิการแบ่งส่วนราชการกระทรวงการต่างประเทศ

